

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vliv canisterapie na kvalitu života seniora

Pavčina Jančiková

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavčina Jančíková**
Osobní číslo: **H13261**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Vliv canisterapie na kvalitu života seniora**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude teoreticko-praktická. Teoretická část bude zaměřena na kompilaci a komparaci literárních zdrojů a pramenů týkajících se dané problematiky, např. bude definován termín animoterapie, historie animoterapie, canisterapie, kvalita života, senior, možnosti bydlení pro seniory, sociální služba. Praktická část bude designována metodologicky prostřednictvím kvalitativního výzkumu s využitím rozhovorů pro 2 cílové skupiny, pozorování a kazuistik. První cílovou skupinou budou senioři, kteří bydlí samostatně, nebo v domovech s pečovatelskou službou, v domovech pro seniory, v hospicovém zařízení na téma "pes jako terapeut". Další cílovou skupinou pro uskutečnění rozhovoru na totéž téma budou pečující osoby (rodinní příslušníci, sociální pracovníci, pečovatelé apod.).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. Canisterapie: pes lékařem lidské duše. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-807-3678-791.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. Psychologie zdraví. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-807-3675-684.

NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus, 59. ISBN 80-000-1809-8.

ODENDAAL, Johannes. Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda. ISBN 978-802-0903-563.

Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Editor Miloš Velemínský. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-807-3221-096.

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. Canisterapie: pes lékařem lidské duše. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-807-3678-791.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. Psychologie zdraví. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-807-3675-684.

NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus, 59. ISBN 80-000-1809-8.

ODENDAAL, Johannes. Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda. ISBN 978-802-0903-563.

Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Editor Miloš Velemínský. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-807-3221-096.

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2016

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. 6. 2017

Pavλίna Jančíková

Ráda bych poděkovala PaedDr. Zdence Šáňdorové, Ph.D. za ochotu a pomoc při vedení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří byli ochotní se zúčastnit tohoto výzkumu a tím se podíleli na vzniku této bakalářské práce.

ANOTACE

Ústředním tématem bakalářské práce je vliv canisterapie na kvalitu života seniora. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce se zabývá kapitolami zaměřenými na animoterapii, canisterapii, kvalitu života seniorů a sociální služby. Praktická část je zpracována kvalitativními metodami výzkumu, konkrétně pozorováním a polostrukturovanými rozhovory se seniory žijícími ve vlastních domácnostech, jejich rodinnými příslušníky, seniory žijícími v domově pro seniory, pracovníky domova pro seniory a odborně vyškoleným canisterapeutem. Výzkum je doplněn o jednu osobní případovou studii. Je sledován vliv působení psa na psychickou, fyzickou a sociální oblast seniorova života.

KLÍČOVÁ SLOVA

Senior, canisterapie, kvalita života, sociální služby, animoterapie

TITLE

The influence of canistherapy on the quality of life of the pensioner

ANNOTATION

Main theme of the bachelor thesis is influence of canistherapy on the quality of life of the pensioner. Bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. Theoretical part include chapters focused on animotherapy, canistherapy, quality of life of the pensioners and social services. Practical part is elaborated by qualitative methods of research, namely by observation and semi-structured interviews with pensioner living in their own households, their family members, pensioner living in retirement home, employess of retirement home and professionally trained canisterapeut. The research is complemented by one personal case study. The influence of the dog's influence on the psychological, physical and social area of pensioner life is monitored.

KEYWORDS

Pensioner, Canistherapy, Quality of Life, Social Services, Animotherapy

Obsah

Úvod.....	9
1. Teoretická část	10
1.1. Animoterapie.....	10
1.1.1. Rozdělení typů animoterapie dle zvířecího druhu.....	10
1.1.2. Rozdělení typů animoterapie dle využívaných metod	11
1.1.3. Historie animoterapie	12
1.2. Canisterapie.....	13
1.2.1. Výběr správné canisterapeutické aktivity.....	15
1.3. Senior	15
1.3.1. Odchod do důchodu.....	16
1.3.2. Období stáří	17
1.4. Kvalita života	17
1.5. Sociální služba	18
1.5.1. Domovy pro seniory.....	19
1.6. Pes společník seniora	21
1.6.1. Pes v domově pro seniory	21
1.6.2. Pes, společník seniora v domácnosti	22
2. Praktická část	24
2.1. Metodologie	24
2.1.1. Cíle výzkumu a výzkumné otázky	24
2.1.2. Metody sběru dat.....	25
2.1.3. Výzkumný soubor	26
2.1.4. Vyhodnocení dat.....	27
2.1.5. Případová studie	28
2.2. Vyhodnocení dat.....	28
2.2.1. Vyhodnocení dat: Senior žijící ve vlastní domácnosti.....	28

2.2.2.	Vyhodnocení dat: Příbuzný seniorů žijících ve vlastní domácnosti	35
2.2.3.	Srovnání výpovědí seniorů a příbuzných seniorů žijících ve vlastní domácnosti	41
2.2.4.	Případová studie	44
2.2.5.	Vyhodnocení dat: Senior žijící v domově pro seniory	45
2.2.6.	Vyhodnocení dat: pracovník v domově pro seniory	48
2.2.7.	Srovnání rozhovorů pracovníků a klientů domova pro seniory a canisterapeuta	54
2.2.8.	Porovnání vlivu vlastnictví psa a odborníkem řízené canisterapie	56
3.	Diskuze	58
4.	Závěr	64
5.	Seznam literatury a pramenů	67
6.	Přílohy	69

Úvod

Již od pradávných dob je pes označován za nejlepšího přítele člověka. I já sama se věnuji kynologii, často potkávám seniory se psem, kteří mi často vyprávějí své příběhy. V těchto příbězích právě velice často figuruje pes, což mě přivedlo na myšlenku zpracovat bakalářskou práci na téma: „Vliv canisterapie na kvalitu života seniora“.

Canisterapie je jednou z mnoha forem animoterapie. Zatímco animoterapie využívá ke svým účelům velké množství druhů zvířat, při canisterapii se k léčebným účelům používá pes.

Teoretická část této bakalářské práce se zabývá vysvětlením základních pojmů, jako například senior, canisterapie a kvalita života. Vzhledem k tomu, že řízená forma canisterapie pro seniory je zajišťována především v sociálních službách, bude v teoretické části vysvětlen také pojem sociální služba.

Praktická část této bakalářské práce se zabývá vlivem canisterapie na tři oblasti lidského života, psychickou, fyzickou a sociální. K výzkumnému šetření využívám kvalitativní metody výzkumu, konkrétně interview a pozorování.

Výzkum je rozdělený na dvě linie, na linii odborníkem řízené canisterapie a linii neřízené canisterapie, která probíhá vlastnictvím psa. V praktické části této bakalářské práce se zabývám především vlivem neřízené canisterapie na kvalitu života seniorů, protože o této formě canisterapie není v literatuře velké množství informací.

V linii zabývající se neřízenou canisterapií jsou provedeny rozhovory se seniory žijícími v domácnosti a také příbuznými seniorů žijícími rovněž v domácnosti. Tato část výzkumu je doplněna o případovou studii seniora žijícího ve své domácnosti. V této případové studii se uskutečnily rozhovory se seniorkou a její dcerou. K výzkumu je kromě rozhovorů využité i pozorování.

V linii zabývající se vlivem řízené canisterapie jsou provedeny rozhovory se seniory žijícími v domově pro seniory a s pracovníky domova pro seniory. Tato část je doplněna o rozhovor s canisterapeutem, který se seniory pracuje.

Na závěr je v bakalářské práci zpracována diskuze. Diskuze se zabývá prolnutím a porovnáním informací uvedených v teoretické části s poznatky zjištěnými výzkumem v praktické části této bakalářské práce.

1. Teoretická část

1.1. Animoterapie

Pokud bychom chtěli animoterapii popsat pouze českými slovy, řekli bychom, že se jedná o léčení prostřednictvím domácích miláčků a zvířat. Domácí miláček ovšem nemusí být pouze pes nebo kočka, jak je zvykem v České republice, ale mohou se animoterapie účastnit i jiná zvířata jako například kůň, popřípadě i drobní živočichové. (Nerandžič, 2006, s. 15-16)

1.1.1. Rozdělení typů animoterapie dle zvířecího druhu

V animoterapii se může aktivizovat mnoho druhů zvířat. Mezi ty nejnámější patří například psi, které využíváme při canisterapii, kočky k felinoterapii, a koně k hiporehabilitaci.

Canisterapie

Canisterapie je forma animoterapie, která využívá léčebného kontaktu psa a člověka. Ke canisterapii je možné využít v podstatě jakéhokoliv psa, ať už má průkaz původu, či nikoliv. (Canisterapie aneb terapie za pomoci psů. *Pomocné tlapy- Canisterapie* [online]) Vzhledem k zaměření této bakalářské práce na vliv canisterapie na kvalitu života seniora, bude právě canisterapii věnována celá jedna kapitola.

Hiporehabilitace

Hiporehabilitace zahrnuje veškeré aktivity spojené s rehabilitací lidí za pomoci koně, na rozdíl od hipoterapie, která je rehabilitační metoda, při níž se využívá pohybu koně, který je přenášen na člověka spolu s psychickým působením jízdy na koni. Hiporehabilitace se v současnosti velice dobře rozvíjí, také existuje mnoho hipoterapeutických středisek, které jsou na dobré úrovni (Velemínský, 2007, s. 215-229)

Felinoterapie

Felinoterapie je druh animoterapie, která využívá ke svým účelům kočky. Kočky vybrané pro felinoterapii musí splňovat určitá kritéria, například být přítulné a vyhledávat lidskou společnost. U felinoterapie neexistuje zákon, který by stanovil zkoušku, kterou kočka musí projít, aby se mohla stát felinoterapeutickou kočkou, a tak stačí, aby souhlasil s působením kočky vedoucí daného zařízení (Velemínský, 2007, s. 263-268)

Další zvířata využívaná v animoterapii

Existuje nesmírné množství druhů zvířat, které jsou v České republice využívány pro terapeutické účely. V sociálních zařízeních můžeme často najít, kromě již zmíněných druhů, například králíky, morčata, ovce, kozy, okrasné ptáky, plazy, kteří jsou většinou zastoupeny leguány a hady popřípadě želvami a gekony a často zde můžeme nalézt také pavouky. (Velemínský, 2007, s. 281) V přímořských státech se dokonce můžeme setkat s delfinoterapií. K tomuto druhu animoterapie jsou využíváni cvičení delfini, se kterými si může klient zaplavat. Tento druh animoterapie je finančně náročný, tudíž se využívá poměrně vzácně.

1.1.2. Rozdělení typů animoterapie dle využívaných metod

Animal Assisted Activities (AAA)

V českém jazyce nazýváno aktivity za pomoci zvířat, které se zaměřují především na kontakt mezi člověkem a zvířetem, který zlepšuje kvalitu života klienta nebo rozvíjí klientovy sociální dovednosti. Může být využíván například k odbourání klientova stresu, zlepšování komunikace nebo ke zlepšení pohyblivosti. (Velemínský, 2007, s. 32-33)

Nejčastější klienti tohoto druhu animoterapie jsou lidé, kteří trvale obývají různé sociální zařízení, například domovy pro seniory, zařízení pro osoby s mentálním nebo zdravotním postižením a podobně. Při AAA patří například canisterapeutický nebo jiný animoterapeutický tým k týmu lidí, kteří se starají o volnočasové aktivity klienta. Tento typ animoterapie vyžaduje proškolený animoterapeutický tým, a také dohled určené zodpovědné osoby ze zařízení, ve kterém přebývá klient. Jsou zde využívány techniky, při kterých klient pečuje o zvíře, zvíře pouze hladí či si hraje se zvířetem. (Velemínský, 2007, s. 32-33)

Animal Assisted Therapy (AAT)

V České republice bychom tento druh animoterapie mohli označit za terapii pomoci zvířat, která se již nezabývá zlepšováním kvality života, nýbrž zlepšením psychického nebo fyzického stavu klienta. Nejčastější klienti této animoterapie jsou lidé s tělesným nebo mentálním postižením. Dále také lidé, kteří potřebují podpůrnou léčbu fyzických i psychických poruch. (Velemínský, 2007, s. 33- 34)

Během této terapie je v našem případě canisterapeutický tým zapojen do procesu ucelené rehabilitace, které se také účastní lékaři, sociální pracovníci, terapeuti a ošetřující personál klienta. Při této formě terapie je nutné, aby byl canisterapeut odborně vzdělán dle problematiky klienta, ať už se jedná o vzdělání zdravotní, pedagogické nebo sociální, jinak

musí být u terapie přítomný profesionální dohled. Využívány jsou především techniky polohování, hlazení a péče o zvíře nebo také hry na zlepšení motoriky, cílená snaha o zlepšení komunikace, paměti a kognitivních funkcí klienta. (Velemínský, 2007, s. 33- 34)

Animal Assisted Education (AAE)

Tento druh terapie se zabývá vzděláváním pomocí zvířat, využívá cílený, ale také přirozený kontakt člověka se zvířetem a zaměřuje se na zlepšení sociálních dovedností nebo výchovy či vzdělání. AAE je určena buď pro skupinu studentů (i běžných škol) nebo pro jedince se specifickými potřebami. Hlavním cílem AAE je zvýšení motivace k osobnímu rozvoji nebo k učení. Kromě animoterapeutického týmu se aktivit účastní také pedagogičtí pracovníci a případně také rodinný příslušníci. (Velemínský, 2007, s. 34)

Animal Assisted Crisis Response (AACR)

V překladu krizová intervence za pomoci zvířat. Tento druh animoterapie využívá přirozený kontakt zvířete s člověkem, který se ocitl v krizové situaci, jako je například přírodní katastrofa. Nejčastějšími klienty jsou tedy lidé, kteří zažili nějaký traumatizující zážitek. V těchto případech animoterapeut spolupracuje s pracovníkem, který má na starosti krizovou intervenci a je nutné, aby měl výbornou znalost psychologie, protože jsou zde využívány především psychologické metody a je velice důležitá empatie a motivace ke komunikaci. (Velemínský, 2007, s. 35)

1.1.3. Historie animoterapie

V této bakalářské práci se zabývám canisterapií, proto bude vývoj canisterapie popsán nejvíce ze všech druhů animoterapie.

Historie animoterapie začíná tam, kde vznikla domestikace, protože už od té doby plnila zvířata, především psi, funkci nejen hlídačů nebo pasteveckou, ale především společenskou. O tom se dozvídáme z archeologických nálezů, kdy byli psi pohřbeni společně s jejich majiteli. (Velemínský, 2007, s. 27) Počátek procesu domestikace v Evropě nastal přibližně před 10 000 – 16 000 lety. (Veselovský, 2000 s. 84)

Cílené nasazení zvířat do terapie je zaznamenáno v 8. století v Belgii, kde animoterapie fungovala jako doplňková terapie zdravotně postižených. V 19. století byl v Německu založen ústav pro epileptiky, kde se využívali k terapii kromě psů a koček také kozy, ovce a později ptáci a koně. Toto zařízení prošlo modernizací a funguje ještě dnes

v německém Bethelu (Velemínský, 2007, s. 27-28)

V roce 1942 bylo zaznamenáno využití psů při rehabilitaci válečných veteránů. V 60. letech 20. století americký psychiatr Boris Levins publikoval své zkušenosti s canisterapií a v roce 1982 stanovil její zásady a metodiku. V současnosti se v USA canisterapeutičtí psi využívají především ve školách, v dětských domovech, věznicích, ale také v domovech pro seniory. (Nerandžič, 2006, s. 30-31)

V České republice se canisterapie začala rozvíjet počátkem 90. let 20. století, avšak jednalo se o ojedinělé případy. Mezi první uživatele canisterapie patří například Psychiatrická léčebna v Bohnicích nebo Ústav sociální péče Kociánka V Brně. (Nerandžič, 2006, s. 30-31)

1.2. Canisterapie

Chování psů je velice specifické. Mají jedinečnou schopnost komunikovat s člověkem pramenící pravděpodobně z dlouhotrvajícího procesu domestikace. O tom, že je pes velice společenský tvor svědčí i fakt, že volně žijící psi, kteří žijí například na okrajích měst, tvoří skupiny, kde spolupracují a navzájem se ochraňují. V těchto skupinách se většinou nevyskytují žádné závažnější konflikty. (Velemínský, 2007, s. 54-55)

Cílem canisterapie je nejčastěji aktivizace klienta pomocí psa. Canisterapie se využívá v mnoha případech, ať už u zdravých i handicapovaných lidí. Pomáhá například zlepšovat motoriku, ale využít lze takové v případě, že je třeba zlepšit komunikaci s klientem. (Nerandžič, 2006, s. 52-54)

Obecně platí, že není žádné plemeno psa, které je vyloženě vhodné ani žádné bezpodmínečně nevhodné ke canisterapii. Zda pes bude vhodný ke canisterapii se dá poznat velice často již v útlém štěněcím věku, kdy je štěně ještě stále u matky. Pokud budeme chtít mít doma profesionálního psiho terapeuta, tak bychom se neměli zaměřit pouze na rasu, kterou si vybereme, i když lze označit některá plemena jako obecně vhodnější než jiná, nýbrž na povahové vlastnosti vybraného jedince. Značný vliv má také výchova a dostatečná socializace. (Nerandžič, 2006, s. 52-54)

Pes určený pro canisterapii musí projít důslednou výchovou. Ta v žádném případě nesmí přejít v tvrdou drezůru. Pokud bychom ke psovi přistupovali až moc přísně a násilně, mohl by ztratit důvěru v lidi a v neočekávaném okamžiku zaútočit na klienta. (Nerandžič, 2006, s. 52-54)

Aby canisterapie fungovala, musí terapeut postupovat systematicky. Z hlediska časového působení na klienta rozlišujeme krátkodobou a dlouhodobou canisterapii. Krátkodobá canisterapie bývá intenzivnější a trvá přibližně tři měsíce. Dlouhodobá

canisterapie trvá více než tři měsíce a je méně intenzivní. Pokud by se konala více než jednou týdně, mohla by nastat tzv. přesycenost klienta a canisterapie by nebyla efektivní. Spolupráce s klientem by měla být rozdělena na tři fáze a to explorační, konsolidační a ukončovací. První fáze, tzv. explorační, probíhá na prvních dvou až třech setkáních, na kterých se seznamuje terapeut s klientem a sestavuje program další spolupráce. V druhé, konsolidační fázi, jsou především naplňovány plány stanovené v první fázi a ve třetí, ukončovací fázi, je klient postupně připravován na ukončení aktivit. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 8-9)

Canisterapeutický tým zahrnuje zpravidla psa a psovoda, kterého můžeme také nazývat canisterapeutem nebo canisasistentem. Mezi psovodem a psem musí být zpravidla velice dobrý vztah, protože vzájemná důvěra je zásadní. Je důležité, aby byl při práci pes co nejvíce orientovaný na psovoda a tak si zvládal všimnout jeho signálů a soustředil se na povely, které od něj dostává. Neméně důležité ovšem je, aby psovod znal svého psa, a tak byl schopný rozluštit signály, které mu jeho pes vysílá, například, že už je unavený a podle toho se zařídil při vedení canisterapie. (Velemínský, 2007, s. 61) Dále do týmu patří zdravotní sestra - pokud se canisterapie odehrává v nemocničním prostředí, sociální pracovníci, pedagogové, kliničtí psychologové, ergoterapeuti a fyzioterapeuti. (Nerandžič, 2006, s. 52).

Jelikož canisterapeut plánuje a řídí celou canisterapii, jsou na něj kladeny nemalé nároky. Je důležité, aby se canisterapeut neustále vzdělával nejen v problematice samotné canisterapie, ale i v problematice komunikace, či aktivizace s cílovou skupinou klientů. Tyto teoretické poznatky musí být schopen aplikovat v praxi na své klienty a nakonec musí být schopen výsledky své práce zhodnotit. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 43-44)

Poměrně náročná je canisterapie i pro psa, který je při práci často vnímán pouze jako motivační prvek. Je důležité, aby pes využívaný ke canisterapii byl opravdu dobře ovladatelný. Při setkání s klienty může dojít k situacím, kdy je nutné, aby byl pes okamžitě tzv. odložen, či přivolán. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 43-44) Při canisterapii může být výhodou, když zná pes několik psích triků. Může se jednat například o podání packy klientovi, ale účel splní i triky, kterých se klient přímo neúčastní, protože velice často právě tyto triky „prolomí ledy“ mezi klientem a canisterapeutem.

1.2.1. Výběr správné canisterapeutické aktivity

Aktivity by měly být předem plánovány a musí vyhovovat nejen klientovi, ale také psovi, u kterého musíme zohlednit například zkušenost, ale také věk a velikost. Především musí canisterapeutická aktivita odpovídat plánovanému cíli. Tento cíl může vycházet z mnoha kategorií a to mentálních, fyzických, psychických, sociálních atd. Existuje mnoho aktivit, které mají terapeutické účinky. (Galajdová, 2011, s. 111)

Zaměřme se například na česání psa. Pokud klient češe psa, procvičuje svoji jemnou motoriku, pokud je pes na stole nebo na jiném vyvýšeném místě a klient musí u česání stát, procvičuje také držení rovnováhy. Pouhým opakovaným uchopením kartáče klient procvičuje úchop, a pokud je klientovi dovoleno vybrat si pomocníky, učí se sociálním dovednostem a komunikaci. V zařízeních sociální péče bývá o klienty pečováno, oni však často touží sami se o někoho starat a i to jim může canisterapie umožnit. V tomto ohledu nemusí jít pouze o česání, pomůže například to, že mají možnost psovi podat vodu nebo mohou jít se psem na procházku. (Galajdová, 2011, s. 112)

Při plánování canisterapie nesmíme zapomínat, že důležitou součástí života jsou hry, ať už u dětí nebo dospělých. Právě hra se psem umožní klientovi zapomenout na špatnou náladu a mrzutosti. Hry mohou probíhat individuálně i ve skupině. (Galajdová, 2011, s. 112)

1.3. Senior

V této kapitole se budu zabývat tím, kdo je senior, bude zde také vysvětleno, jaké jsou období stáří a kdy lidé v České republice odcházejí do důchodu.

Pokud se někoho zeptáme, kdo je to senior, tak nám většina lidí odpoví, že se jedná o osobu, která vlivem stáří již není schopná vést samostatný život a být soběstačná, a tak je pro ni lepší umístění do ústavní péče. Opak je, ale často pravdou. Stáří je pro mnoho lidí jedno z nejkrásnějších životních období, protože často odchodem do důchodu získají prostor pro realizaci svých plánů, které z jakéhokoliv důvodu nemohli dříve realizovat. Nicméně i tak je stáří i samotnými seniery chápáno negativně a s obavami, protože senior očekává nástup zdravotních problémů, ztrátu soběstačnosti a ztrátu možnosti seberealizace, ačkoliv k těmto problémům nevede stáří vždy a u každého jedince probíhá jinak. V současné době jsou rozlišeny dva druhy stárnutí a to stárnutí fyziologické a stárnutí patologické. Zatímco fyziologické stárnutí probíhá přirozeným tempem, tak patologické stárnutí se může projevit například nepoměrem mezi funkčním a kalendářním věkem, či předčasným stárnutím a sníženou soběstačností. (Malíková, 2011, s. 13- 14)

Právě ve stáří se často mění osobnost člověka, sklony a vlastnosti, které byl dříve senior schopný utlumovat, a skrývat, se nyní začínají více projevat. Může se tedy stát, že například šetrnost vyústí v lakotu, nicméně se nejedná vždy o změny negativní a tak se například hysterické osoby ve stáří často uklidňují. Ve stáří se také často objevují nebo přibývají deprese či úzkosti, které mohou vznikat například jako reakce na těžkou životní zkušenost, kterou bývá například smrt partnera, či odsun z vlastního bydliště do domova pro seniory a podobně. (Říčan, 2004, s. 340-341)

Lidé starší 65 let se musí často potýkat s předsudky ze strany společnosti, to může vyústit až v tzv. ageismus. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 32) Ageismus je vysoce nebezpečná forma diskriminace vycházející z předpokladu, že zástupci určité věkové skupiny se neliší pouze svými podstatnými znaky, neboli charakteristikami, ale především lidskou a společenskou hodnotou. (Pokorná, 2010, s. 69) Kromě změn zdravotního stavu se stářím mohou souviset také sociální změny. Dále mohou se stárnutím souviset nové, specifické potřeby seniora, nebo změny v oblasti komunikace a seberealizace. Canisterapie pomáhá aktivizovat seniora, a tak se se změnami vyrovnat například pozitivním ovlivněním psychického rozpoložení nebo například posílením pocitu sounáležitosti. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 32-33)

1.3.1. Odchod do důchodu

V České republice lidé odchází do důchodu většinou mezi 60 – 65 lety. Pokud senior odejde do důchodu, získá více volného času, než na kolik byl zvyklý. Tento čas se musí naučit využít, a tudíž se musí vyrovnat se změnou denního režimu. Obecně hůře zvládají svůj odchod do důchodu ženy, u kterých je častou reakcí nástup deprese. První půlrok po odchodu do důchodu většina seniorů reaguje nadšeně a jsou rádi, že mají více volného času než v minulosti. Druhý půlrok však nadšení některé seniory opouští a začínají se cítit neužiteční a méněcenní. (Thorová, 2015, s. 470-471)

Odchodem do důchodu se toho mnoho změní. Představme si například manažera nebo jiného pracovníka ve vedoucí pozici. Ve výkonu svého povolání byl a cítil se jako vážená a uznávaná osoba, nyní je však lidmi označován jako důchodce, což často vnímá negativně. Mění se také společenství lidí, se kterými senioři setkávají. Po odchodu do důchodu se velmi často přerušují styky s bývalými kolegy, nicméně díky většímu množství volného času mají senioři možnost dát se do řeči například se sousedy. Mění se také zaměření zájmů, zatímco v zaměstnání byl důležitý především úspěch, nyní mohou senioři dělat to, co je baví a na co dříve neměli čas. (Křivohlavý, 2011, s. 24-26)

1.3.2. Období stáří

Stáří je vývojová etapa, které by mělo být věnováno stejné množství pozornosti, jako například mládí nebo dospělosti. Toto období trvá velice často 30 - 40 let, je tedy stejně dlouhé jako mládí, nebo dospělost. (Klevetová, Dlabalová, 2008, s. 11)

Období stáří se dělí na několik etap. Různí autoři používají různé rozdělení věku do etap. V této bakalářské práci využívám dělení autorky Vágnerové, která dělí stáří na dvě období.

Období raného stáří

Období raného stáří člověk prožívá ve věku 60 – 75 let. Rané stáří můžeme nazývat také „třetí věk“. V tomto období sice dochází ke změnám, k jakým dochází ke stáří obecně, nicméně tyto změny nejsou většinou nijak výrazné a omezující. Již v období raného stáří se lidé musí potýkat s různými změnami, například odchodem do důchodu, ztrátou partnera nebo odchodem do domova pro seniory. Tyto změny přináší seniorům velký stres už jen proto, že většinu zkušeností, které nabyli během svého života, nemohou na tyto situace aplikovat a musí hledat nová řešení. (Vágnerová, 2007, s. 299-307)

Období pravého stáří

Období pravého stáří trvá od 75. roku života. Od 80. roku života hovoříme tzv. o čtvrtém věku. Toto období je spojováno s úpadky ať už fyzickými ale také mentálními. Lidé v období pravého stáří se musí potýkat s podobnými změnami jako lidé zažívající třetí věk. V tomto období se mnohdy zhoršuje zdravotní stav ve větší míře, než v raném stáří, což může vést ke zhoršení psychického stavu seniora (Vágnerová, 2007, s. 398-399)

1.4. Kvalita života

Pojem kvalita života nelze přesně popsat, tak aby bylo obecně platné, protože kvalita života je individuální a pro každého znamená něco jiného. A tak správnou kvalitou života chápeme to, co cítí člověk který je dotazován, protože každý má jiný systém hodnot. (Křivohlavý, 2009, s. 243)

Podle prof. PhDr. Rudolfa Kohoutka, CSc. je kvalita života do jisté míry určována především úrovní osobní spokojenosti a radostí ze života i přes různé potíže. Dále je určována úrovní tělesné, duševní a sociální pohody. (*SCS. ABZ.CZ: slovník cizích slov* [online])

Z psychologického hlediska rozumíme kvalitou života například životní spokojenost.

Pokud tedy hledáme odpověď na to, jaká je kvalita života, tak se snažíme odpovědět na otázku, co činí lidi šťastnými. Ze sociologického hlediska se pojem kvalita života zaměřuje také na materiální stránku života, tedy například na vybavení domácnosti a ostatní majetek, ale například i na společenský status, vzdělání a podobně. (Dvořáčková, 2012, s. 62- 63)

Kvalitu života ve stáří ovlivňuje mnoho faktorů, jako jsou například životní prostředí a životní styl v dřívějších obdobích, prostředí, ve kterém člověk žije v současné době, ale také dřívější rozhodnutí a události. Pro kvalitu života mají také velký význam mezigenerační vztahy, protože jsou důležité k předávání informací a tak i pro rozvoj jedince. (*Kvalita života ve stáří: národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012*. 2008, s. 55)

Především u seniorů je potřebná aktivita, ať už tělesná, či duševní, protože nečinnost bývá často spojována s nízkou kvalitou života. Některé seniory je ovšem nutné aktivizovat, k čemuž je možné využít i mimo jiné canisterapii. Pokud canisterapeut pracuje se seniorem, musí si v první řadě uvědomit, že stáří je přirozená etapa života, nikoliv postižení. Při canisterapii je nutno přistupovat k seniorovi individuálně, ale vyvarovat se přehnané familiárnosti a aktivity řídit podle toho, co senior sám zvládá a chce dělat. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 33)

1.5. Sociální služba

Jelikož část výzkumu praktické části probíhá v domově pro seniory, který spadá pod sociální služby, bude v této kapitole vysvětlen pojem sociální služba. Dále zde bude vysvětlený pojem domov pro seniory.

„Lidé jsou sociální tvorové. Všichni si přejeme mít své místo a roli v životě společnosti, tam kde žijeme a pracujeme. Sociální služby mají za cíl pomoci lidem udržet si nebo znovu nabýt místo v životě jejich komunity, pokud toho sami nejsou schopni.“ (Bílá kniha v sociálních službách, 2003, s. 8)

Sociální služby jsou služby, které poskytují svým klientům pomoc zadarmo či za předem určenou úhradu. (*Online katalog sociálních služeb Pardubického kraje*. [online]) Sociální služby jsou poskytovány především sociálně znevýhodněným lidem a jejich cíl je zlepšit těmto lidem kvalitu života. Sociální služby se snaží klienta začlenit do společnosti tak, aby integrací neutrpěla žádná strana, tedy ani uživatel sociální služby ani obyvatel z většinové společnosti. (Matoušek, 2011, s. 9)

Sociální služby se neorientují pouze na jedince, nýbrž i na jejich rodiny a sociální komunity. To, jaké služby jsou lidem poskytovány, vyplývá z potřeb jednotlivců i celých komunit. Tyto potřeby jsou vždy individuální a případ od případu se liší, je proto nutné

poskytnout k dispozici takovou nabídku služeb, která uspokojí i rozličné potřeby. (Bílá kniha v sociálních službách, 2003, s. 8)

V sociálních službách musí být vždy kladen důraz na příjemce služby. Ať už využívá terénní nebo pobytové služby je důležité, aby se k němu správně přistupovalo a nebylo mu ublíženo. Je důležité, aby ke klientovi proudila empatie, pozornost, ohleduplnost a pochopení, nicméně je důležité pečovat i o pracovníky v sociálních službách. Pro zařízení sociálních služeb by mělo platit pravidlo, že spokojený zaměstnanec se rovná spokojený uživatel. (Funk, 2014, s. 73-82)

V roce 2007 vstoupil v účinnost Zákon o sociálních službách (č. 108/ 2006 Sb.). Tento zákon se dotkl všech uživatelů sociálních služeb a osob, které se nachází v nepříznivé životní situaci. Zákon zavedl nová pravidla a zavedl všeobecný směr od obecné institucionalizace k deinstitucionalizaci u mnoha lidí s různými postiženími. Další charakteristický znak tohoto zákona je, že se snaží o co největší integraci osob se zdravotním postižením do běžné společnosti. (Malíková, 2011, s. 30) Zásady tohoto zákona například jsou:

- Individuální přístup
- Zachování lidské důstojnosti
- Aktivizace k samostatnosti
- Možnost bezplatného sociálního poradenství pro každého (Čámský, 2011, s. 17)

Pro mnoho uživatelů sociálních služeb bývá pes motivační prvek, který pomáhá naplňovat předem stanové cíle, které stanovil buď klient samotný, nebo sociální pracovník. Vzhledem k tomu, že canisterapie často probíhá v týmu, ve kterém obvykle nechybí sociální pracovník, či psycholog, je zde možnost využít všechna hlediska sociálních služeb, ať už se jedná o poradenství, či psychologickou podporu. Právě využití canisterapie v sociálních službách by mohlo postupem času vést k profesionalizaci canisterapie. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 12- 15)

1.5.1. Domovy pro seniory

Domovy pro seniory jsou typickým pobytovým zařízením, kde se poskytují sociální služby seniorům. Je určený pro klienty se sníženou schopností péče o vlastní osobu nebo potřebou pravidelné fyzické pomoci většinou z důvodu věku. (Dvořáčková, 2012, s. 85)

Domovy pro seniory klientům zpravidla nabízí poskytnutí stravy a ubytování, pomoc se zvládáním běžných úkonů péče o vlastní osobu, poskytnutí podmínek k vykonání osobní hygieny nebo pomoc při osobní hygieně, zprostředkování kontaktu se společenským

prostředím, aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

V současné době se setkáváme se snahou, aby byla péče v domovech pro seniory celostní, tedy personál zde pečuje o tělo i duši klienta. Samozřejmě se to nedaří v každém zařízení. (Funk, 2014, 100-102)

Při výběru správného domova pro seniora by se měl klient nebo jeho rodina zaměřit především na tyto znaky:

- Jedná personál s klientem rovnoprávně?
- Klepe personál před vstupem do klientova pokoje?
- Mluví personál s klientem z očí do očí, nebo je k němu obrácený zády?
- Hovoří s klientem personál tak, aby to zachovávalo jeho důstojnost, ale zároveň způsobem, který je schopen chápat?
- Nevyužívá v době vaší návštěvy klient toaletu s otevřenými dveřmi? (Funk, 2014, 100-102)

Problémy seniorů v domovech v domovech pro seniory

Pokud změníme prostředí, ať už jsme senior nebo ne, tak to často vede k řadě problémů. Většinou se jedná o problémy psychické, ale občas to může vyústit i ke zdravotním problémům. Jaké jsou tedy problémy, se kterými se musí senior potýkat v domově pro seniory?

1. Problém s adaptací – starší člověk se většinou adaptuje na nové prostředí hůře než mladý dospělý nebo dítě. Kvůli zhoršené adaptační schopnosti se senior hůře potýká s jakoukoliv změnou ne jenom s odchodem do domova pro seniory.
2. Smutek a osamělost – Každý senior, který přijde do domova pro seniory, se musí smířit s tím, že opouští svůj domov, kde prožil velkou část svého života. Senioři zde také bývají osamělí, protože mají často pocit, že je rodina odložila, protože jí byli na obtíž, že už jsou nepotřební.
3. Zdravotní potíže – s přibývajícím věkem se hlásí ke slovu zdravotní potíže, ať už je senior v domově pro seniory nebo doma. Senior v domácím prostředí se většinou se změnou zdravotního stavu vyrovnává snáze, protože je obklopen známými věcmi a lidmi. (Velemínský, 2007, s. 135-136)

1.6. Pes společník seniora

Již jsme si popsali, kdo je senior a víme, že senior stejně jako každý jiný člověk, ale možná i ve větší míře, touží po společnosti. Většinou se jedná o společnost lidskou, kterou může zastupovat například člen rodiny, ale také přítel nebo dokonce i náhodný kolemjdoucí, který se dá se seniorem „do řeči“. Nicméně senioři často touží i po společnosti čtyřnohého společníka, ať už z nedostatku lidské společnosti nebo jen z toho důvodu, že cítí se zvířecím miláčkem dobře. Osamělí se mohou cítit nejen senioři žijící v domovech pro seniory, ale i senioři, kteří žijí ve své vlastní domácnosti.

1.6.1. Pes v domově pro seniory

Kdo někdy v životě navštívil domov pro seniory, ví, že se většinou nejedná o veselé místo. To se ve většině případů mění, když do budovy vstoupí pes. V těchto případech bývá pes pozitivním rozptýlením, který uvolní atmosféru tak, že se senior rozpovídá například o svých vzpomínkách. Zajímavý je fakt, že pes dovede působit na osoby s Alzheimerovou chorobou, tak že se uvolní vzpomínky, na které senior již zapomněl. Často se podceňuje význam tělesného kontaktu, který v tomto zařízení pes poskytne. (Galajdová, 2011, s. 31)

Canisterapie podle Velemínského ovlivňuje pět oblastí a to interakci seniora ať už s jinými obyvateli domova nebo také interakci mezi seniorem a psem. Dále canisterapie ovlivňuje chování seniora, emoce seniora, sebevědomí nebo jemnou motoriku. (Velemínský, 2007, s. 137- 138) Autorky (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 7) ve své publikaci uvádějí dělení oblastí na čtyři zásadní oblasti. Konkrétně canisterapie ovlivňuje sociálně – emoční, kognitivní, tělesnou a komunikační oblast.

Canisterapeut musí v domově pro seniory počítat s tím, že se tam mohou najít lidé, kteří nemají kladný vztah ke zvířatům a těm by neměla být terapie vnucována. Může nastat i situace, že dotyčný si „nesedne“ s vybraným zvířetem, protože každý preferuje něco jiného a tak je vhodné, aby bylo zvíře k terapii zvoleno předem, nejlépe po domluvě s klientem, je-li to možné. (Odendaal, 2007, s. 148)

V čem konkrétně tedy pomůže canisterapie v domově pro seniory? Díky canisterapii zde dojde k uvolnění komunikačních bariér, ať už mezi klienty a personálem, ale také mezi klienty samotnými. Díky canisterapii dochází ke zmenšení počtu emočních výkyvů a negativistický projevů ze strany seniorů. Dochází zde k aktivizaci seniora a následného udržení v činnosti. Přítomnost psa často seniora motivuje ke spolupráci s pracovníky. (Stančíková, Šabatová, 2012, s. 37)

V domovech pro seniory mají zvířata na klienty velký vliv. Proto uvádím srovnání domovů pro seniory, kde je dovolený chov zvířat s domovy pro seniory, kde se zvířata nenacházejí.

Domovy pro seniory s využitím zvířat

V těchto organizacích mohou klienti převzít alespoň částečnou odpovědnost za chov zvířat. Lidé s handicapem se soustředí na své povinnosti ohledně zvířat a nemají tolik času se zabývat problémy z minulosti nebo problémy pramenících z jejich handicapu. Zvíře je do jisté míry schopné nahradit nedostatek lidské náklonosti a tím odbourat klientův pocit méněcennosti. V přítomnosti zvířat nemají klienti tak velkou potřebu mít neustálou pozornost personálu a také zprostředkovávají lepší komunikaci mezi klienty a personálem. Působením zvířat se v domově pro seniory zlepšují vztahy a atmosféra. (Nerandžič, 2006, s. 24)

Domovy pro seniory bez využití zvířat

Jedná se většinou o organizace, kde jsou klienti zbaveni odpovědnosti sami za sebe a jejich soukromí je značně omezeno. Klientům se zde nenabízí mnoho možností pro vlastní seberealizaci a klienti velice často ztrácejí sebeúctu, necítí pocit uznání ani respekt okolí a občas jim je dokonce dáváno najevo, že jsou přebyteční. Velice často zde bývají napjaté vztahy mezi klienty a personálem. Zdravotně postižení se za své nedostatky stydí. (Nerandžič, 2006, s. 23)

1.6.2. Pes, společník seniora v domácnosti

Senioři, kteří žijí sami ve svém domově, jsou velice často osamělí, cítí se nepochopení a trpí pocitem nedostatečnosti, popřípadě tráví mnoho času dumáním. Také si uvědomují, když je společnost včetně jejich rodiny odsouvá do pozadí. Zrovna v této situaci je pořízení psa skvělý nápad, který může seniorovi velice pomoci. Pokud si senior pořídí psa, ten ho zaměstná jednak svojí přítomností a také péčí. Senior má na koho myslet při běžných nákupech a komu chtít udělat radost. Mnoho seniorů si také myslí, že mnoho činností je zbytečných, když žijí sami. Mezi tyto činnosti patří například vaření nebo topení. Když jim ale do života vstoupí společník v podobě psa, mnohdy změní názor a zatopí například už jenom proto, že je psovi zima nebo uvaří, aby mu chutnalo, ale ve skutečnosti zahřejí sami sebe a nají se vařeného jídla a přestanou se odbývat například namazaným krajícem chleba. Kvůli rozličným psím potřebám, například venčení, dostane „mezi lidi“ či do přírody a tak

prospívá svému duševnímu i fyzickému zdraví. (Galajdová, 2011, s. 50-52)

Po pořízení psa se velice často seniorovy problémy odsunou do pozadí, protože musí mnoho času strávit přemýšlením jak psa naučit běžné úkony, aby mohli společně fungovat v jedné domácnosti, což je tvořivá práce, která v sobě skrývá mnoho nečekaných objevů. (Galajdová, 2011, s. 50-52)

2. Praktická část

2.1. Metodologie

Metodologii je možné rozdělit na obecnou a speciální metodologii. Zatímco v případě obecné metodologie se jedná o otázky zabývající se celými vědními disciplínami, speciální metodologie se zabývá využitím specifických metod v určité disciplíně. Metodologie také může označovat popis uspořádání výzkumné akce. (Hendl, 2012, s. 32) Výzkumem se nazývá systematické řešení určitého problému. Výzkumem nejen potvrzujeme, či vyvracíme dosavadní poznatky, ale také získáváme poznatky nové, ale především výzkumem rozšiřujeme hranice vědomostí. (Gavora, 2000, s. 11)

Existují dva stěžejní přístupy k výzkumu, a to kvantitativní a kvalitativní přístup. Již z názvu je patrné, že zatímco kvantitativní výzkum pracuje zejména s číselnými údaji, které se dají matematicky zpracovat, kvalitativní výzkum uvádí zjištěné údaje ve slovní podobě. (Gavora, 2000, s. 31)

Pro tuto bakalářskou práci jsem zvolila kvalitativní formu výzkumu. Hlavními metodami v kvalitativním výzkumu jsou pozorování, interview, audio, videozáznamy a rozbor dokumentů. V kvalitativním výzkumu se často stává, že výzkumník probírá zjištěné závěry s účastníky výzkumu, tedy sledovanými osobami a jejich názory zohledňuje či přidává do závěrečné zprávy. (Hendl, 2012, s. 47-49)

2.1.1. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu této bakalářské práce jsem stanovila zjistit, jaký je vliv canisterapie na kvalitu života seniorů. Abych tento cíl specifikovala tak jsem ho rozdělila na dílčí cíle a to:

- Popsat, jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa na kvalitu života seniora.
- Popsat, jak působí odborníkem (canisterapeutem) řízená canisterapie na kvalitu života seniora.

Každou z těchto oblastí jsem rozdělila na další cíle výzkumu a to:

- Zjistit, jak canisterapie ovlivňuje psychickou oblast života seniora
- Zjistit, jak canisterapie ovlivňuje fyzickou oblast života seniora
- Zjistit, jak canisterapie ovlivňuje sociální oblast života seniora

Z hlavního cíle výzkumu vyplynula hlavní výzkumná otázka a to: Jaký je vliv canisterapie na kvalitu života seniora? Tuto hlavní výzkumnou otázku jsem rozdělila na tři

dílčí výzkumné podotázky:

- Jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa na kvalitu života seniora?
- Jak působí řízená canisterapie na kvalitu života seniora?

Každou výzkumnou podotázku jsem rozdělila na tyto další podotázky

- Jak canisterapie ovlivňuje psychickou oblast seniorova života?
- Jak canisterapie ovlivňuje fyzickou oblast seniorova života?
- Jak canisterapie ovlivňuje sociální oblast seniorova života?

Pro přehlednost je bakalářská práce doplněna schématem výzkumných cílů. Toto schéma se nachází v kapitole Přílohy.

2.1.2. Metody sběru dat

Ke zpracování této bakalářské práce jsem využila kvalitativní metody výzkumu, konkrétně metody interview a pozorování.

Typ interview jsem zvolila rozhovor pomocí návodu. Návod k tomuto rozhovoru obsahuje seznam oblastí a otázek a tím zajišťuje, že se na žádnou zkoumanou oblast nezapomene, to ale neznamená, že chybí možnost přizpůsobení formulace otázek dle situace. (Hendl, 2012, s. 174)

Rozhovory jsem se vždy snažila co nejvíce přizpůsobit respondentům. Respondenty jsem nechala vybrat místo konání rozhovoru, které je jim příjemné. Rozhovory se tedy konaly například v kavárnách, u respondentů doma, ale také například na zahradě nebo v průběhu procházky. Přestože, byly rozhovory uzpůsobovány respondentům, vždy měly podobnou formu. Chvilku před rozhovorem jsme si s respondenty povídali, aby z nich opadl ostych, většina z nich se obávala, že nebude umět odpovědět na otázky. Před začátkem nahrávání rozhovoru jsem se respondentů zeptala, zda jim nevadí, když bude rozhovor mít zvukový záznam. Tuto otázku jsem zopakovala i po zapnutí nahrávacího zařízení. Rozhovor vždy začínal úvodními otázkami, během kterých se respondenti zbavili ostychu z nahrávacího zařízení a přesvědčili se, že se opravdu nejedná o žádné složité otázky, na které by neuměli odpovědět. Výzkumná část rozhovoru byla strukturovaná do tří částí, které na sebe navazovaly. Jednalo se o část zabývající se vlivem canisterapie na psychickou, fyzickou a sociální oblast života seniorů. Rozhovory byly vždy ukončeny tzv. ukončovacími otázkami, během kterých měli respondenti možnost cokoliv dodat nebo se sami zeptat na jakoukoliv nejasnost. Po ukončení rozhovoru jsem si zapisovala poznatky o tom, jak respondenti během

odpovědi působili do předem připraveného záznamového archu.

Rozhovory jsem vždy se souhlasem respondentů nahrávala a poté jsem převedla data do písemné podoby pomocí doslovné transkripce. Pro udržení autenticity byly nespisovné výrazy z výpovědí respondentů zachovány. Práci s přepsanými rozhovory jsem si usnadnila redukcí prvního řádu. Smyslem redukce prvního řádu je učinit doslovný přepis plynulejší a tím si usnadnit další kroky (Miovský 2006 st. 209-210 cit, dle Čermák a Lindénová 2000, s 18). Díky redukcí prvního řádu zůstal text očištěn od slov a zvuků tvořících tzv. slovní vatu, ale také od vět, které se netýkaly daného tématu rozhovoru. (Miovský 2006, s 210 cit. dle Miovský 2002)

Jak jsem již zmínila na začátku kapitoly, druhá metoda sběru dat je pozorování. Pozorování patří k nejstarším technikám sběru dat. Tuto metodu používá k poznávání světa v podstatě každý člověk, nicméně mezi pozorováním vědecký je samozřejmě rozdíl. Zatímco lidské pozorování můžeme označit jako selektivní, protože člověk v běžném životě vnímá více věci, které ho tzv. uhodí do očí, pozorování využitě k výzkumným účelům je plánovitě selektivní. Výzkumník při plánovitě selektivního pozorování vždy odpovídá na otázky:

- Co pozorovat?
- Jak pozorovat? (Ferjenčík, 2010, s. 151)

Zatímco rozhovory nám pomáhají zjistit, co si respondent myslí, díky pozorování můžeme poznat více o tom, co se skutečně děje. Díky pozorování můžeme doplnit výzkumnou zprávu například o popis prostředí, nemusí se vždy jednat pouze o vizuální obrazy, ale často právě i o sluchové, čichové a pocitové vjemy. Pro tento výzkum jsem zvolila zúčastněné pozorování. Při tomto pozorování se výzkumník sám účastní dění v situaci, ve které probíhá výzkum. Pozorovatel je v osobním kontaktu s pozorovanými osobami a sbírá data, zatímco se účastní přirozeně vyvíjejících se situací. Při zúčastněném pozorování je nutné mít kontakt s účastníky výzkumu, což může být časově náročné a je vhodné tento krok podniknout již před zahájením samotného výzkumu. (Hendl, 2012, s. 191- 194) Při použití zúčastněného pozorování jsem měla výhodu, že jsem respondenty znala již z dřívějších dob a díky mému zájmu o kynologii jsem s nimi v podstatě pravidelně v kontaktu. Nicméně pozorovací deník jsem si vedla od 15. 11. 2016 do 26. 2. 2017

2.1.3. Výzkumný soubor

Výběr výzkumného souboru obecně patří mezi obtížnější části výzkumu, protože je potřeba stanovit a zdůvodnit kritéria výběru. Během kvantitativního výzkumu jsou postupy

výběru výzkumného souboru poměrně jasně definovány. Tyto postupy můžeme nazvat pravděpodobnostní metody výběru, jejich hlavním požadavkem je znáhodnění výzkumného souboru. Naproti tomu se znáhodnění velice zřídka kdy praktikuje při kvalitativním výzkumu. Zde aplikujeme především nepravděpodobnostní metody výběru výzkumného souboru. Nepravděpodobnostní metody výběru dělíme na totální výběr, samo výběr, příležitostný výběr a záměrný výběr. Záměrný, neboli účelový výběr můžeme dále rozdělit na prostý záměrný výběr, stratifikovaný záměrný výběr, a kvóťový záměrný výběr. (Mioviský, 2006, s. 127-130)

Osobně jsem se pro zpracování této bakalářské práce rozhodla využít kvóťový záměrný výběr. Tento typ výběru výzkumného souboru představuje sofistikovanější podobu záměrného výběru. Abychom mohli tento typ výběru aplikovat, musíme znát a popsat kritéria, dle kterých je možné rozlišit podskupiny základního souboru. Při kvóťovém záměrném výběru je také důležité, aby znaky, které odlišují jednotlivé podskupiny, byli relevantní k výzkumnému tématu. (Mioviský, 2006, s. 136-137).

Pro výzkum jsem jako hlavní respondenty vybrala čtyři seniory, kteří žijí ve své vlastní domácnosti. Při tomto výběru bylo kromě vlastnictví psa a určité samostatnosti, která umožňuje seniorovi žít u sebe doma. Bylo důležité vybrat dva seniory, kteří žili ve městě a dva žili na vesnici, protože tyto rozdíly mohou v některých oblastech ovlivňovat stanoviska seniorů k otázkám rozhovorů. Snažila jsem se, aby také příbuzní, se kterými jsem prováděla rozhovory, měli své blízké seniory jak ve městech, tak na vesnicích. Další cílovou skupinou byli 2 senioři žijící v domově pro seniory a dvě pracovnice téhož domova pro seniory. Část výzkumu zabývající se canisterapií v domově pro seniory jsem se rozhodla také doplnit rozhovorem s canisterapeutkou.

2.1.4. Vyhodnocení dat

V první řadě bylo provedeno vyhodnocení každé kategorie, tedy senior žijící doma, příbuzní seniorů žijících doma, senior žijící v domově pro seniory, pracovníci v domově pro seniory. Vyhodnocování dat je zde řešeno tzv. otevřeným kódováním. Cílem kódování je tematické rozkrytí textu. Otevřené kódování umožňuje lokalizovat témata v textu a přiřadit jim kategoriální kódy, které usnadní další práci s textem. (Hendl, 2012, s. 247) Během kódování výzkumník rozebírá témata dané problematiky na samostatné části, které jsou prostudovány a vzájemně porovnány. Během tohoto jevu jsou zpracovávány naše vlastní i cizí domněnky o dané problematice a to vede k novým zjištěním. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43) Kódování jsem vždy prováděla na vtištěném archu papíru, kde byl přepsaný rozhovor

již upravený redukcí prvního řádu. Kódy jsou rozdělené do kategorií například osamělost, dobrá nálada, pohyb, přátelství apod.

V jednotlivých vyhodnocených kategoriích jsou uvedeny nejen informace zjištěné pomocí rozhovorů, ale také poznatky zjištěné pozorováním. Po vyhodnocení jednotlivých kategorií jsem vyhodnocené kategorie spojila do tzv. trsů. V tomto kroku vznikl trs seniorů žijících doma, kde jsou porovnány rozhovory seniorů a příbuzných. V druhém trsu jsou spojeny kategorie seniorů a pracovníků v domově pro seniory, tento trs je rozšířen o rozhovor s canisterapeutem věnující se canisterapii v daném domově seniorů. Poté bylo provedeno srovnání, ve kterém se zabývám porovnáním vlivu canisterapie na kvalitu života seniorů žijících doma a v domově seniorů.

2.1.5. Případová studie

Bakalářskou práci jsem se rozhodla doplnit i o případovou studii seniora žijícího ve své domácnosti. Hlavním cílem případové studie je detailně prostudovat jeden nebo malé množství případů. Případové studie můžeme dělit na osobní případové studie, studie komunity, studium sociálních skupin, studium organizací a institucí a zkoumání programů, událostí, rolí a vztahů. Pro tento výzkum jsem využila osobní případovou studii. Pomocí osobní případové studie výzkumník dosáhne podrobné studie určitého aspektu u jedné osoby. (Hendl, 2012, s. 102-103) Já jsem k této případové studii uskutečnila rozhovory se svojí sousedkou. Díky tomu, že se známe již delší dobu, nebyl problém zahrnout do výzkumu pozorování ani rozhovory přímo se seniorkou, i s její dcerou.

2.2. Vyhodnocení dat

V této kapitole budou popsány výsledky zjištěné pozorováním a dotazováním respondentů doplněny výpověďmi respondentů na jednotlivé otázky.

2.2.1. Vyhodnocení dat: Senior žijící ve vlastní domácnosti

První cílovou skupinu výzkumu jsem zvolila seniory, kteří žijí ve vlastní domácnosti. Jedná se o hlavní cílovou skupinu pro tento výzkum, protože bych se ráda v praktické části této bakalářské práce zaměřila na tzv. neřízenou canisterapii, kterou se mnoho autorů nezabývá, tudíž se jedná o poměrně neprobádanou oblast.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast seniorova života

První výzkumná část rozhovorů se týkala toho, jak pes ovlivňuje psychickou oblast seniorova života. V této části rozhovoru jsem se zajímala, kolik času senior se psem tráví a jak a kde tento čas tráví. Také mne zajímalo, jestli na sobě senior sám pozoruje nějaké psychické změny a identifikace vztahu seniora se psem.

Jak pes ovlivňuje váš psychický stav?

Na tuto otázku tři ze čtyř respondentů odpověděli kladně. Záporně odpověděl pouze respondent, který psa zdědil již dospělého a jiného plemene, než pro jaké má slabost. Nicméně i na tomto respondentovi můžeme pozorovat, že k psovi má velice kladný vztah, navíc o něm velice často hovoří. Ostatní respondenti vypověděli, že pes má na jejich psychiku pozitivní vliv.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Myslím si, že v každém případě ovlivňuje, kdykoliv vyjdu ven, tak mě doprovází nebo s ním mám přímý kontakt, takže vlastně i když dělám na zahradě, tak sedí a dívá se, když třeba vyhazuju trávu tak ji chytá a člověka drží v určité pohotovosti. Je zavřený venku a hlídá, mimo domov ho nepouští a on ani nemá snahu utíkat.“*

Respondent 2: *„Každopádně nám zlepšuje náladu.“*

Respondent 3: *„Jako voják jsem sloužil s vycvičenými psy, a tam jsem si říkal, kdybych měl psa tak jedině vlčáka, aby cvičil. Tohle je pudl zkažený dědečkem. Tak mi toho moc nedává, ale zvykli jsme si na něj a už bychom ho nedali.“*

Respondent 4: *„No když tady byla, tak jsem s ní mohla chodit na procházky a nepotřebovala jsem nikoho jiného. Ale muž s ní taky chodil po venku, ale já se o ni starala víc.“*

Kolik času se psem denně trávíte?

Cílem této otázky bylo zjistit, v jaké míře jsou respondenti v kontaktu se psem. Pouze jeden z respondentů nemá psa v bytě a tak s ním netráví veškerý čas, nicméně i tento senior se psem tráví maximum času. Ostatní respondenti chovají své psy v bytě a tak jsou se psem v kontaktu v podstatě nepřetržitě.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Záleží na počasí, ale když bylo hezky, tak třeba celý den kromě snídaně a večere.“*

Respondent 2: *„Dá se říct, že 24 hodin denně, protože s námi je pořád i v noci.“*

Respondent 3: *„Přes zimu vlastně pořád protože je domácí a pořád nám leží pod nohama a*

my ho překračujeme. Proto jsem chtěl toho vycvičeného vlčáka, kterému bych řekl, tady budeš sedět a on by tam tři dny seděl. Na tohohle nic neplatí.“

Respondent 4: *„Ráno vstáváme o půl sedmé a do sedmi jdeme ven, mluvíme spolu, krmím ji a mě to dělá radost, potom jdeme do pokoje, když si čtu nebo se dívám na televizi, tak je u mě, furt je u mě. Když přijde návštěva, tak jde taky ven. Kolem druhý hodiny jdeme zase ven, a ráda i mlsá. Někdy jí i čistím zuby. Odpoledne jsme doma nebo se díváme z balkonu. A pak jdeme zase ven.“*

Jak a kde trávíte čas se psem?

Všichni respondenti tráví se psem čas na procházkách, bez ohledu na vlastnictví domu se zahradou, kde se pes může proběhnout. Jeden respondent měl procházky sice v oblíbené, nicméně pes už je starý, tak to není možné praktikovat pravidelně v tak velké míře. Ačkoliv se psy tráví všichni respondenti mnoho času, o aktivní výcvik psa se zajímá pouze jeden respondent.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Večer s ním chodíme na procházku s tím, že se člověk i uvolní a musí se s ním pohybovat po cyklostezce a na procházkách jsme ho částečně cvičili na běžný výcvik, k noze a podobně.“*

Respondent 2: *„Dříve, dokud byl mladší, tak na procházkách, teď už ho procházky nebaví, protože nevidí tak spíše doma.“*

Respondent 3: *„Chodíme společně ke včelám. Máme tu samou trasu“* Tazatel: *„Takže chodíte na procházky?“* Respondent: *„Ano.“*

Respondent 4: čtvrtý respondent na tuto otázku zcela srozumitelně odpověděl již u předchozí otázce.

Co pro Vás váš pes znamená?

Tuto otázku jsem respondentům pokládala, abych zjistila, jak vnímají svůj vztah ke svému psovi. Tři ze čtyř respondentů mají ke svému psovi dle výpovědí velice blízko. Čtvrtý respondent na otázku „Co pro vás váš pes znamená“ odpověděl, že finanční zátěž, nicméně to pravděpodobně myslel jako vtip a dodal, že je rád, že ho mají. Všechny respondenty pravidelně potkávám, a tak vím, že ke psům mají velice blízký vztah.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Dá se říci, že společník, spíše člen rodiny, protože kde se člověk hne na zahradě, tam jde za ním. Měli jsme převážně ovčáky, nebyli zvyklí být doma, ale prováděli*

jsme je po bytě. Když je oběd a čeká na mě tak čeká v chodbě a sedí a dívá se na mě a až se najím tak spolu odcházíme.“

Respondent 2: *„Je to ukázka, jak ten pes dokáže ke člověku přilnout, kdyby to uměl, tak by nám i pomáhal. Když třeba umývám podlahu, tak on si na to místo lehne, nebo když okopávám zahrádku tak taky.“*

Respondent 3: *„V první řadě pořádný finanční zatížení, protože chodí na stříhání a granule a konzervy. Ale nelitujeme toho, tím že jsem si ho nevzal a nevypllal, k němu až tak blízko nemám. Ale člověk si na ten denní styk navykne. On nás má rád, skáče a cítí, že jsme páni.“*

Respondent 4: *„Potěšení, člověk není sám, já se s ní bavím jako s člověkem, Ona rozumí co jí říkám, když se třeba zlobím tak skrčí pacičky, teď začíná být umíněná, když jsem s ní chtěla jít večer ven tak se jen vyčůrala a už chtěla domů.“*

Jak se po pořízení psa změnil váš denní režim?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda a popřípadě v jaké míře se po pořízení psa změnil denní režim seniora. Jeden z respondentů odpověděl, že denní režim se ve velké míře nezměnil, naopak tomu je u ostatních respondentů, kteří tráví po pořízení psa svůj volný čas aktivněji.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Hodně, tahá mě ven, jinak bych seděl u bedny.“*

Respondent 2: *„No to hodně, protože, on je na předním místě, dokáže si to i vynutit.“*

Respondent 3: *„Nevím, jestli denní, ale roční určitě. Já nejsem na cestování a tak když jede manželka, tak jsem tady s pejskem a hlídám ho i ostatní zvířata. V tomhle nám to změnil. Když chceme někam jet tak musíme k němu někoho sehnat.“*

Respondent 4: *„Hodně se změnil. Co bych dělala? To bych lenošila, když žil manžel tak ten den nějak utekl.“*

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast seniorova života

V druhé části jsem se zajímala o to, jak působí vlastnictví psa na fyzický stav seniora. V této části jsem kladla seniorům otázky, zda na sobě senioři pozorují zlepšení fyzické kondice, či funkce imunitního systému. Dále jsem se zajímala, zda senioři tráví díky psovi více času pohybem a zda je pes neinspiroval ke zlepšení stravování.

Jak se změnila po pořízení psa vaše fyzická kondice?

U této otázky mne zajímalo, zda jsou senioři sami na sobě schopni pozorovat, jakoukoliv změnu svého fyzického stavu po pořízení psa. Jeden z respondentů má mnoho

pohybu i bez psa, a tak u něj po pořízení psa žádná změna nenastala. Ostatní tři respondenti vidí v péči o psa pro svůj fyzický stav přínos.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„U mě určitě dost, protože mě tahá ven, jinak bych seděl u bedny. Denně minimálně dvacet minut, až hodinu strávím venku na té cyklostezce.“*

Respondent 2: *„Kdyby se nevyskytovaly jiné problémy, tak to je určitě jeho přínos. Ta péče o něj.“*

Respondent 3: *„ Já ty procházky až tak neberu, já když je škaredý počastí tak to honem odběhneme, mě spíše udržuje práce kolem baráků.“*

Respondent 4: *„Musím chodit ven, Bettyna mě nutí chodit ven, nesmím zlenožit to je nejhorší.“*

Jak se po pořízení psa změnila funkce vašeho imunitního systému?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda má péče o psa a úkony s ní spojené vliv na imunitní systém, který by byli respondenti schopni sami pozorovat. Dva respondenti se shodli, že vlastnictvím psa se nic nezměnilo. Jeden respondent neví, ale přiznává, že nemocný nebývá a poslední respondent si myslí, že vlastnictví psa jeho zdraví příznivě ovlivnilo, i když se snaží o sebe pečovat i jinak.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Nevím, ale nijak zvlášť nemarodím.“*

Respondent 2: *„Já si myslím, že jo, i když mám i jiné vychytávky bylinkové, tak ten pes se na tom taky podílí.“*

Respondent 3: *„Ta čtvrt hodina asi nic moc nezmění.“*

Respondent 4: *„Nijak se nezměnil.“*

Jak se po pořízení psa změnila vaše stravovací návyky?

K položení této otázky mne inspirovala autorka Galajdová, která v publikaci Canisterapie, pes lékařem lidské duše uvádí, že mnoho seniorů změnilo po pořízení psa své stravovací návyky k lepšímu. Nicméně ani jeden z respondentů tuto informaci nepotvrdil.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Pes u nás je na granulích, maso nebo párky nedostává. Spíš se ho snažíme odnaučit, aby jídlo bral, u nás se nic nemění.“*

Respondent 2: *„Já si myslím, že ne, pejskovi teda vařím a dávám mu i granule, vařím mu podle toho, co jsem se dočetla, že je dobrý.“*

Respondent 3: „*Nijak se nezměnily.*“

Respondent 4: „*Taky jí dávám mlsat, třeba kuřecí mas, nebo tak, libový, ona má ráda i ledový salát, zrovna mi dcera ve čtvrtek koupila a ona sama ho s ní skoro celý.*“ Tazatel: „*Když Bettynce dáváte maso, tak si samo sobě taky nějaké maso uvaříte?*“ Respondent: „*Ne to ne.*“

Trávíte více času pohybem než dříve?

Tuto otázku jsem pokládala respondentům, abych zjistila, zda je pes motivuje k pohybu a tráví tak pohybem více času, než tomu bylo dříve. Dva respondenti se shodli, že mají více pohybu, než tomu bylo dříve. Třetí respondent uvedl, že pohybu má přibližně stejnou míru, jako tomu bylo i v minulosti. Poslední respondent uvedl, že dokud byl pes mladší, tak pohybu měl větší množství, nicméně pes je už starý a tak pohybu ubylo. Jelikož všichni respondenti tráví svůj volný čas procházkami se psem, tak se jedná pouze o ověřovací otázku. Z tohoto důvodu mi zde nevadilo, pokud respondenti odpověděli pouze jednoslovnou odpovědí.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Ano.*“

Respondent 2: „*Dokud chodil na procházky, tak určitě. Ted' už je to jiný.*“

Respondent 3: „*O trošku více asi, ale pohybu mám i tak dost.*“

Respondent 4: „*To ano a i ta nálada je lepší, protože to je živý tvor a ona je hodná, já ji mám moc ráda, a ještě potkávám jiné pejsky.*“

Třetí část: Vliv canisterapie na sociální oblast seniorova života

V poslední výzkumné části rozhovorů se seniory jsem se zabývala sociální oblastí života seniorů. Zajímala jsem se především o to, zda pes seniorům pomáhá s kontaktem s lidmi, ať už se jedná o navazování nových vztahů nebo udržování/zlepšování vztahů s lidmi se kterými se senior už zná.

Jak vám pes pomáhá při seznamování nebo kontaktem s cizími lidmi?

Tuto otázku jsem respondentům pokládala s cílem zjistit, jak jim vlastnictví psa pomůže například tzv. prolomit ledy, když potkají neznámého člověka, či jim i nějak jinak pomáhá se seznámením, či s kontaktem s cizími lidmi. Odpověďmi respondentů jsem byla překvapená, protože jsem čekala, že všichni respondenti odpovědí kladně. Z výpovědí vyplynulo, že pes seniorům z jejich pohledu při seznamování, či s kontaktem s ostatními lidmi většinou nepomáhá a dokonce občas spíše brání. To, že pes respondentovi pomáhá s kontaktem s cizími lidmi, přiznal pouze jeden respondent, který žije ve městě. Je nutné

poznámenat, že se dvěma z respondentů jsem se seznámila právě při venčení psů.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Jsem na dědině. Pokud se s někým setkám, tak s pejskařem. V autě jsme ho neučili, takže seznamování může být jenom v těchto místech.“*

Respondent 2: *„To ne, ale ani nepřekáží“. Tazatel: „Určitě i prolomí ledy, když si s někým chcete popovídat že?“ Respondent: „On je netrpělivý, protože nemluvíme jeho řeči, táhne mě pryč.“*

Respondent 3: *„Vůbec mi nepomáhá.“*

Respondent 4: *„Jen s některýma, každý mi taky není sympatický.“*

Jak vám pes pomáhá budovat přátelské vztahy?

Tuto otázku jsem respondentům pokládala, abych zjistila, zda se díky psovi s někým spřátelili. Jeden respondent žijící na vesnici odpověděl, že díky psovi se seznámil s dalším pejskařem. Jeden z respondentů vypověděl, že se díky psovi s nikým neseznámil, protože žije na vesnici. Jeden respondent tvrdí, že se s ostatními pejskaři setkávat nemůže, protože jeho pes se s jinými psy nesnese a poslední respondent se díky procházkám se psem seznámil s paní, se kterou se navštěvují a podnikají i aktivity bez psů.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Ne, že bychom se vyloženě seznamovali kvůli těm psům, to ne. Akorát jednou sousedi chtěli mít štěňata tak jsme se 3x-4x sešli a takhle jsme se skamarádili.“*

Respondent 2: *„Tady na vesnici to tak nechodí, my se známe i bez pejsků.“*

Respondent 3: *„On je ten náš vzteklý takže musím dávat pozor, aby se spolu s jiným psem nesešli.“*

Respondent 4: *„Ano skamarádila jsem se s paní, jmenuje se Olga. S tou jsme se skamarádily, chodí se sem zeptat, jestli nechci něco nakoupit, nebo přijde na kávu, to je taková nejbližší, byla tady předevčírem, přinesla mi kytku.“*

Je i jiný senior, se kterým venčíte psa?

Tuto otázku jsem respondentům pokládala, abych zjistila, zda chodí díky psovi ven i s jinými lidmi své generace. U této otázky dva respondenti odpověděli, že mají přátele, se kterými psy venčí, jedna respondentka uvedla, že pouze s manželem a jeden respondent chodí na procházky pouze sám. Jedná se spíše doplňující otázku k předešlé otázce, tedy „Jak pes pomáhá budovat seniorovi přátelské vztahy?“.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*V podstatě se nedá říct, že bych s někým chodil pravidelně. Ale chodím s Pepkem.*“

Respondent 2: „*S manželem.*“

Respondent 3: „*Když nemůžu já, tak jde manželka, ale abychom chodili v páru, to ne.*“

Respondent 4: „*Betty chodí s návštěvami.*“ Tazatel: „*A chodíte i vy s těmi lidmi?*“ Respondent: „*Jo, jo.*“ Tazatel: „*Takže při procházkách máte společnost.*“ Respondent: Kývá na souhlas.

Kdo Vám pomáhá při péči o psa?

Jelikož si senioři většinou sami psa nepořídili, tak mne také zajímalo, kdo jim s péčí o psa pomáhá. Všem respondentům s péčí o psa pomáhá jejich rodina. Jedné respondentce pomáhají i přátelé. Tato respondentka v současnosti trpí zdravotními problémy, pokud by se do péče o psa nezapojili lidé z okolí, tak by se pravděpodobně musela psa vzdát.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Nejvíc babička, a také všechny děcka a vnuci.*“

Respondent 2: „*Manžel a dcera, která nám ho koupila, když přijde z práce tak s ním jde na procházku.*“

Respondent 3: „*Manželka.*“

Respondent 4: „*Dcera mi nakoupí a pak s ní jde taky ven.*“ Tazatel: „*Takže vám s ní pomáhá rodina i přátelé?*“ Respondent: „*jo, jo.*“

2.2.2. Vyhodnocení dat: Příbuzný seniorů žijících ve vlastní domácnosti

Jako druhou cílovou skupinu jsem zvolila příbuzné seniorů, kteří žijí ve své vlastní domácnosti. Rozhovory s touto skupinou respondentů jsem vedla, abych zjistila názory na vlastnictví psa a jeho působení na seniory od osob příbuzných seniorů, protože je možné, že si všímají na seniorech záležitostí, kterých si senioři nevšímají.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast seniorova života

V první části rozhovoru jsem se zabývala vlivem neřízené formy canisterapie na blízké osoby dotazovaných respondentů. Především jsem se zajímala o to, jakých změn v psychickém stavu si respondenti na svých příbuzných. Dále mne zajímalo, co pro seniory pes znamená popřípadě, jestli o něm své rodině vypráví. V této části mne také zajímalo, jak dlouhou dobu pes seniorům denně dělá společnost a jaké spolu podnikají aktivity.

Jaký má pes vliv na psychický stav seniora?

Cílem této otázky bylo zjistit, jakých změn v psychickém stavu příbuzných si respondenti všimli od doby, kdy byl seniorovi pořízen pes. Všichni respondenti pozorují příznivý vliv psa na psychiku svého příbuzného.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Je úplně vitální, chodí na procházky. Je spokojená.“* Tazatel: *„Takže je třeba i uvolněnější?“* Respondent: *„Je.“*

Respondent2: *„Já si myslím, že je veselejší, když děda umřel, tak byla taková smutná a ten pes ji to tak vynahradil, že je veselejší z toho.“*

Respondent 3: *„Děda nezvládal odchod do důchodu, byl unuděný, nevěděl do čeho píchnout, zahrádka ho téměř nenaplnovala, a tak mu pořídili mladí Bertíka.“*

Respondent 4: *„Ano, myslím, že je veselejší, že už není tolik sám“*

Kolik času se psem senior tráví?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak dlouhou dobu podle respondentů denně dělá pes seniorovi společnost. Tři z respondentů uvedli, že jejich příbuzný má psa doma, a tak je s ním v podstatě nepřetržitě. Příbuzný senior čtvrtého respondenta sice nemá psa v bytě, ale i tak s ním tráví mnoho času.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Od rána do večera. Furt.“*

Respondent2: *„Má ho doma, takže denně, v podstatě pořád.“*

Respondent 3: *„Téměř celý den.“* Tazatel: *„Tak to ho má asi u sebe doma.“* Respondent: *„Má ho u sebe doma.“*

Respondent 4: *„Hodně, nejvíc v létě, protože to jsou spolu na zahradě, chodí teda i kontrolovat brambory, takže i na procházky, docela dlouhý.“*

Jaké aktivity se psem senior podniká?

Cílem této otázky bylo zjistit, jakým aktivitám se senior se psem podle respondentů věnuje. Všichni respondenti na tuto otázku odpověděli, že senior se psem tráví nejvíce času doma, popřípadě na zahradě a na procházkách. Výcviku se věnuje pouze jeden z respondentových příbuzných a to ten, který nemá psa v bytě, nicméně se zde jedná o velké plemeno psa a senior má strach, aby mu tzv. nepřerostl přes hlavu.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Má ho doma, nebo chodí na procházky. Jsou pořád spolu.*“

Respondent2: „*No bývá s ním doma, ale chodí s ním na procházky a na zahradu. Je jí 74, takže už moc nemůže ani chodit, takže spíš tak.*“ Tazatel: „*Takže výcviku se asi nevěnuje?*“ Respondent: „*Výcviku se nevěnuje.*“

Respondent 3: „*Chodí na procházky, na chalupu, na zahrádku a po zbytek dne jsou doma.*“ Tazatel: „*Věnuje se i výcviku?*“ Respondent: „*Ne výcviku se nevěnuje, maximálně se učí základní povely.*“

Respondent 4: „*Hodně spolu cvičí, nebo třeba hází balonek a podobně na louce.*“

Co pro seniora pes znamená?

V této otázce jsem se respondentů ptala, zda se jim senior svěřil, co pro něj pes znamená. Pokud respondent neuměl odpovědět na otázku, zeptala jsem se, zda o psovi senior často vypráví. Odpovědi mne zajímaly především z toho důvodu, abych viděla, že respondenti se svým příbuzným komunikují a povídají si i o psovi. Také mne zajímalo, jak příbuzní respondentů pravděpodobně vnímají své mazlíčky a zda o nich rádi svým blízkým vyprávějí. Všichni příbuzní senioři respondentů mají ke svým psům podle respondentů pozitivní vztah.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Necítí se sama. Dělá jí společnost.*“

Respondent2: „*Myslím si, že takhle o něm nepřemýšlí, ale myslím si, že pro ni znamená hodně.*“ Tazatel: „*Povídá o něm třeba někdy?*“ Respondent: „*Jo to zase jo.*“

Respondent 3: „*No tak hlavně*“ (dlouhé zamyšlení, evidentně nerozumí otázce, nebo neumí odpovědět) Tazatel: „*Nebo o něm povídá, když přijedeš na návštěvu?*“ Respondent: „*No tak to mluví hlavně o Bertíkovi, o jeho pokrocích, i když tam v podstatě žádné pokroky nejsou.*“ Tazatel: „*Takže je to spíš rozptýlení?*“ Respondent: „*Ano, ano*“

Respondent 4: „*Asi to je pro něj společník.*“

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast seniorova života

V druhé části rozhovoru příbuznými seniorů jsem se zabývala tím, jak vlastnictví psa ovlivňuje fyzický stav seniorů, a čeho si mohli příbuzní všimnout. Zajímala jsem se, zda si respondenti všimli na svých příbuzných nějakých změn ve stravovacích návycích, změn v imunitním systému a změn ve fyzické zdatnosti. Jelikož všichni respondenti vypověděli, že senioři tráví mnoho času se psy procházkami, zeptala jsem se pouze pro ujištění, zda mají senioři více pohybu, než měli před pořízením psa.

Jaký má pes vliv na fyzickou zdatnost respondenta?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si respondenti všimají rozdílů ve fyzické zdatnosti seniora před a po pořízení psa. Dva z respondentů si všimli lepší pohyblivosti seniorů, jeden respondent tvrdí, že senior nikdy byl vždy vitální a tak zde výrazný rozdíl není i když si procházky se psem užívá, poslední z respondentů si myslí, že díky péči o psa je senior aktivnější.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*No musí s ním chodit na procházky, je v pohybu, takže je pohyblivější.*“

Respondent2: „*Myslím si, že hlavně fyzicky je na tom líp, tím že s ním chodí ven, než kdyby ho neměla, ona má problém s koleny, tak by třeba už ani nechodila.*“

Respondent 3: „*Určitě, protože ty procházky jsou hodně dlouhý, děda se toho nemůže nějak nabažit. Děda je celkem ještě vitální, takže si ty procházky užívá*“. Tazatel: „*Všimla sis, že by si například mň stěžoval na bolest kloubů, nebo byl lépe pohyblivější?*“ Respondent: „*Děda si nikdy nějak nestěžoval na bolesti.*“

Respondent 4: „*Rozhodně, myslím si, že je aktivnější, díky tomu že se psem chodí denně na procházky.*“

Jaké nastaly po pořízení psa změny funkce imunitního systému seniora?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak péče o psa podle respondentů ovlivňuje funkci imunitního systému seniorů z pohledu příbuzných. Nebo zda si příbuzní seniorů všimli po pořízení psa u seniora úbytku nemocí. Jedna z respondentek si je jistá, že seniorovi v této oblasti pomáhá otužování vlivem procházek, Jeden z respondentů si myslí, že seniorce pohyb venku pomáhá, ale jistý si není. Zbylí respondenti si nevšimli žádné výrazné změny, nicméně všichni respondenti vypověděli, že senioři nebývají nemocní.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*No jelikož s ním chodí na procházky. Musí za každého počasí, tak nemocná nebývá.*“

Respondent2: „*Tím, že je venku častěji, tak asi jo, ale myslím si, že hlavně fyzicky je na tom líp, protože že s ním chodí ven.*“

Respondent 3: „*Jak říkám, děda byl celkem vitální, on byl v pohodě, nestěžoval si. On si spíš stěžoval, když šel do důchodu na tu nudu, proto mu byl pořízen Bertík.*“

Respondent 4: : „*Těžko říct, ale je to možný, protože skoro vůbec nemarkodí nebo málo, ale těžko soudit.*“

Má senior více pohybu než dříve?

Jelikož všichni respondenti odpověděli, že jejich příbuzní tráví poměrně velké množství času procházkami, tak jsem tuto otázku pokládala pouze za účelem ověření informace, a tak mi nevadilo, pokud respondenti odpovídali pouze jednoslovně. Všichni respondenti na tuto otázku odpověděli kladně.

Z odpovědí respondentů :

Respondent 1: „*Ano.*“

Respondent2: „*To ano.*“

Respondent 3: „*To určitě má víc pohybu.*“

Respondent 4: „*Ano.*“

Jak se po pořízení psa změnily seniorovi stravovací návyky?

U této otázky jsem se zajímala, zda respondenti na svých příbuzných pozorují změny stravovacích návyků od pořízení psa. Jeden z respondentů vypověděl, že se u jeho příbuzné stravovací návyky změnili a že od pořízení psa jí méně mastného jídla. Jeden z příbuzných respondentů si na procházky se psem dělá svačiny, což dříve nedělal a zbylé dva respondenti na svých příbuzných ve stravovacích návycích žádné změny nepozorují.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Ona, co koupí sobě, tak má i pro něj.*“

Respondent2: „*No myslím, že jí furt tak nějak stejně, možná jí míň mastného protože tím krmí psa tak asi aby mu to i chutnalo*“

Respondent 3: „*No to ne, Bertík má svoji stravu a děda má taky svoji stravu. Maximálně když jdou na procházku, tak si děda bere svačinky.*“ Tazatel: „*A to dřív nedělal?*“ Respondent: „*Ne.*“

Respondent 4: „*No to určitě ne, oni mají jakoby oddělenou stravu, pes jí jenom granule a někdy když třeba zbydou kosti třeba z vývaru a podobně tak mu je dají.*“

Třetí část: Vliv canisterapie na sociální oblast seniorova života

V poslední části rozhovorů jsem se zabývala tím, jakého vlivu psa na sociální sféru života seniora si respondenti na svých příbuzných všimají. Zajímala jsem se o to, jak může pes seniorovi pomoci s kontaktem a seznámení s jinými lidmi, ale také jestli se senioři díky psovi seznámili s někým, s kým by se potkávali cíleně. Také jsem se zajímala o to, zda seniorovi se psem pomáhají rodinní příslušníci a zda se stává, že díky psovi seniora někdo častěji navštěvuje například vnoučata.

Jak pes pomáhá seniorovi s kontaktem s cizími lidmi?

Cílem této otázky bylo zjištění, zda respondenti vědí, zda má jejich příbuzný senior díky psovi častější kontakt s lidmi. Všichni respondenti odpověděli kladně, nicméně se jedná o cizí lidi, ale o lidi, se kterými se senior už nějakou dobu zná alespoň od vidění.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Určitě pomáhá, když s ním chodí ven.*“

Respondent2: „*No chodí venčit se sousedkou, takže asi pomáhá.*“

Respondent 3: „*Tak určitě, potkávají se na procházkách, chodí k němu kamarádi na chalupu.*“

Respondent 4: „*No chodí na procházky se svým v podstatě kamarády, chodí teda na ty brambory se koukat spolu a v podstatě se spolu procházejí a drbou, takže ne spíš noví lidi, ale stávajícími, se kterými se stýká.*“ Tazatel: „*Takže navázal přátelštější vztahy s lidmi, se kterými se znal?*“ Respondent: „*Ano.*“

Jak pes pomáhá seniorovi budovat přátelské vztahy?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda pes pomáhá seniorovi navázat přátelské vztahy. Tři respondenti odpověděli, že se senior díky psovi setkává s lidmi, nicméně se znali již z dřívějšíka, ale díky psovi navázali přátelštější vztahy. Jeden z respondentů uvedl, že senior občas mluví i o cizích lidech, které potkává na procházkách.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Pravidelně mluví o sousedovi, ten má taky pejška, tak to spolu konzultují.*“

Respondent2: „*Se sousedkou se znali už dříve, ale díky tomu psovi spolu začali chodit víc ven.*“ Tazatel: „*Začali spolu díky psovi kamarádit?*“ Respondent: „*Ano.*“

Respondent 3: „*Občas prohodí pár slov, že se potkal s tím nebo tím, ale spíš mluví o tom Bertíkovi.*“

Respondent 4: Čtvrtý respondent na tuto otázku srozumitelně odpověděl již při minulé otázce.

Jak se psem seniorovi pomáháte?

V této otázce jsem se zajímala o to, zda a jak často respondenti pomáhají seniorovi se psem a jsou s ním v kontaktu. Zajímala jsem se o ni hlavně z toho důvodu, že mi pomohla vyhodnotit, zda jsou odpovědi relevantní, protože pokud respondent není často v kontaktu se seniorem a neúčastní se při péči o psa, tak jeho odpovědi nemusí být nutně podložené a může jít pouze o dohady. Také mne zajímalo, zda díky psovi má senior více návštěv. Všichni respondenti odpověděli, že se psem seniorům chodí pomáhat, pouze jeden se nedávno

odstěhoval a tak to v současnosti není moc možné. Jelikož respondenty a většinou i jejich příbuzné znám, tak vím, že příbuzný prvního respondenta nemá dobré vztahy se zbytkem rodiny, jelikož se pro respondenta jedná o citlivé téma a vím, že seniora kromě respondenta příbuzní nenavštěvují, tak jsem to z rozhovoru vynechala. Všichni ostatní respondenti potvrdili, že u seniora pozorují zvýšení četnosti návštěv vlivem pořízení psa hlavně u dětí.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Jezdím tam prakticky pravidelně, psa si bereme taky ven, když něco potřebuje, tak jí s tím pomůžeme, třeba vykoupeme a podobně.“*

Respondent2: *„Když jsem doma, tak se za ním zastavím, třeba i jdeme na procházku, ale moc často nejsem doma, takže spíš ne.“* Tazatel: *„A myslíš, že ten pes ovlivňuje četnost návštěv babičky?“* Respondent: *„Já si myslím, že jo, děti a její vnoučata se tam chodí víc koukat, pohrají si s ním, hlavně, když byl štěně.“*

Respondent 3: *„Pomáhám hlavně, když potřebují odvézt k veterináři a jinak děda je celkem soběstačný a nenechá si do toho moc mluvit.“* Tazatel: *„Je možný, že by ho někdo díky psovi častěji navštěvoval? Třeba nějaké děti.“* Respondent: *„No určitě vnoučata.“* Tazatel: *„Jezdí i za Bertíkem, nejen za dědečkem?“* Respondent: *„No za Bertíkem určitě no, je to záminka jak jezdit za dědou“*

Respondent 4: *„Jo tak to určitě třeba krmit mu chodíme pomáhat, plus s tím výcvikem a podobně.“* Tazatel: *„Myslíš, že někdo díky psovi dědu častěji navštěvuje? Třeba vnoučata?“* Respondent: *„No myslím si, že jo protože s tím psem je zábava, že ho cvičí nebo to i v nošení balonku a podobně tak se s ním dá i hrát takže si myslím, že jo.“*

2.2.3. Srovnání výpovědí seniorů a příbuzných seniorů žijících ve vlastní domácnosti

V této kapitole jsou shrnuty poznatky, které jsem pomocí rozhovorů a pozorování zjistila od seniorů žijících ve své vlastní domácnosti a příbuzných seniorů žijících ve svých vlastních domácnostech. Jelikož dotazované seniory znám již dlouho, nebyl problém zahrnout do výzkumu nejen krátkodobé pozorování, využité během rozhovoru a zaznamenané do záznamového archu, ale i to dlouhodobé.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast seniorova života

Jak pes ovlivňuje psychický stav seniorů žijících doma?

Na tuto otázku tři ze čtyř seniorů odpověděli kladně. Kladně neodpověděl pouze jeden senior, který vlastní psa, kterého si sám nevybral. Jedná se o plemeno, které mu není svoji povahou blízké. Senioři na sobě pozorovali například změny nálady, nebo zmírnění pocitu samoty. Pozitivních změn na psychickém stavu svých příbuzných si všimli i příbuzní seniorů, se kterými jsem prováděla rozhovor. Všichni čtyři respondenti si po pořízení psa na seniorovi všimli zlepšení psychického stavu svých příbuzných. Příbuzní seniorů si u seniorů všimli například lepší nálady, nebo zmírnění pocitu nudy u seniora.

Kolik času senioři tráví denně se psem?

Tři ze čtyř seniorů tráví se psem celý den, jeden senior má psa na zahradě, ale i tak s ním tráví maximum času. Tři ze čtyř příbuzných odpověděli, že jejich příbuzný má psa doma, a tak s ním tráví většinou část dne, jeden respondent odpověděl, že jeho příbuzný má sice psa venku, nicméně i tak se mu intenzivně věnuje a tráví s ním mnoho času.

Jakým aktivitám se senioři se psem věnují?

Všichni čtyři senioři chodí se psem rádi na procházky včetně těch, kteří mají k dispozici zahradu. Všem čtyřem seniorům dělá pes společnost, ať už doma nebo na zahradě. Jeden ze seniorů se zajímá i o výcvik.

Tři ze čtyř příbuzných seniorů vlastníků psa odpověděli, že jejich příbuzný tráví většinu času se psem doma, nebo na procházkách, jeden z těchto tří respondentů uvedl, že se senior okrajově věnuje také výcviku psa. Jeden příbuzných uvedl, že se jeho příbuzný věnuje kromě procházek také ve velké míře výcviku a aportování, tyto aktivity senior se psem podniká mimo zahradu, kterou má celodenně k dispozici.

Co pro seniory pes znamená?

Všichni ze čtyř seniorů mají ke svému psovi velice blízký vztahy i přes to že je ani jeden sám od sebe nepořídil. Senioři na tuto otázku odpovídali výrazy jako například člen rodiny, potěšení, nebo společník. Většina příbuzných seniorů na tuto otázku neuměla odpovědět, nicméně všichni tvrdí, že senior o psovi často vypráví.

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

Jak pes ovlivňuje fyzický stav seniorů? Mají senioři po pořízení psa více pohybu?

Tři ze čtyř dotazovaných seniorů považují svůj fyzický stav lepší po pořízení psa. Jeden ze seniorů u svého fyzického stavu změnu nepozoruje. Všichni čtyři respondenti přiznávají, že mají po pořízení psa více pohybu, než měli dříve. Stejný názor mají všichni čtyři příbuzní seniorů. Kromě jednoho příbuzného, který změny ve fyzickém stavu u seniora po pořízení psa nezaznamenal, si ostatní tři respondenti všimli pozitivních změn fyzického stavu seniora, konkrétně zlepšení pohyblivosti seniora popřípadě toho, že je senior aktivnější.

Jaké nastaly změny u imunitního systému seniorů po pořízení psa?

Dva ze čtyř seniorů nepozorují od pořízení psa žádné změny ve funkci imunitního systému. Jeden respondent neví, ale přiznává, že nemocný nebývá a poslední senior si myslí, že každodenní péče o psa četnost nemocí ovlivnila, i když se snaží o sebe pečovat jinými způsoby. Jeden z příbuzných seniora žijícího ve své domácnosti si je jistý, že seniorovi v této oblasti pomáhá otužování vlivem procházek, zbytek respondentů si nevšimli žádné výrazné změny, nicméně všichni respondenti tvrdí, že senioři bývají nemocní pouze minimálně.

Jak se změnilly stravovací návyky seniorů po pořízení psa?

Ani jeden senior ze čtyř dotazovaných nepozoruje žádné změny ve svých stravovacích návycích. Ani dva příbuzní seniorů na svých příbuzných žádné změny ve stravovacích návycích nepozorují. Jeden z příbuzných odpověděl, že jeho příbuzný své stravovací návyky kvůli psovi změnil a jeden příbuzný odpověděl, že si senior začal díky procházkám se psem chystat svačiny.

Třetí část: Vliv canisterapie na sociální oblast života seniora

Jak pomáhá pes seniorům s kontaktem s cizími lidmi?

Jeden senior tvrdí, že se ostatními pejskaři setkávat, popřípadě se pouze dát do řeči nemůže, protože jeho pes se s jinými psy nesnese. Jiný senior, nemá zájem se s většinou kolemjdoucích seznamovat. Zbylým dvěma respondentům pes při seznamování a kontaktem s lidmi nepomáhá, z toho jeden respondent si myslí, že to je tím, že žije na vesnici. Všichni senioři žijící ve své domácnosti odpověděli, že pes jim s kontaktem s lidmi pomáhá, nicméně se jedná spíše o lidi, které senior alespoň trochu znají. Stejný názor mají i všichni příbuzní seniorů žijících ve vlastní domácnosti. Senioři podle nich mají častější kontakt s lidmi, nejčastěji se jedná o lidi, které senior alespoň od vidění zná. V této oblasti, spatřují rozdíl

mezi respondenty žijícími na vesnici a respondenty žijícími ve městě, protože respondenti žijící na vesnici většinou s lidmi ze svého okolí dobře znají.

Jak pomáhá pes seniorům budovat přátelské vztahy?

Dva seniori odpověděli, že žijí na dědině a tak mu pes s kontaktem nepomáhá, nicméně jeden z nich dále v rozhovoru pověděl, že díky psovi seznámil s dalším pejskařem. Jeden respondent tvrdí, že se ostatními pejskaři setkávat nemůže, protože jeho pes se s jinými psy nesnese a čtvrtý dotazovaný senior se díky procházkám se psem seznámil s jiným seniorem, se kterým se navštěvují a podnikají i aktivity bez psů. Tři příbuzní seniorů odpověděli, že se senior díky psovi setkává s lidmi, nicméně se znali již z dřívějšíka, ale díky psovi se mezi nimi rozvinul přátelštější vztah. Jeden z respondentů uvedl, že senior občas mluví i o cizích lidech, které potkává na procházkách, avšak senior nehovoří o nikom pravidelně.

Kdo seniorům se psem nejčastěji pomáhá?

Všem seniorům s péčí o psa pomáhá rodina, jednomu i kamarádka, se kterou se seznámila právě díky procházkám se psem. Všichni příbuzní seniorů vlastního psa, se kterými jsem dělala rozhovor, odpověděli, že se seniorovi snaží pomáhat. Kromě jednoho respondenta, u kterého vím, že má v rodině vyhraněné vztahy a v době rozhovoru to bylo vyhraněné téma, jsem se také příbuzných ptala, zda je možné, aby seniora díky psovi někdo navštěvoval častěji. Všichni tři respondenti, kterým byla tato otázka položena, odpověděli, že jejich příbuzné díky psovi častěji navštěvují vnoučata.

2.2.4. Případová studie

Profil respondenta

Tuto případovou studii jsem se rozhodla zpracovat o osobě, kterou jsem znala, již před pořízením psa, abych mohla lépe pozorovat rozdíly. Kvůli zachování soukromí budu v této kazuistice respondentku označovat jako paní S. K případové studii jsem využila pozorování a rozhovory přímo s paní S., ale i s její dcerou, abych získala pohled na problematiku i od jiné osoby a z jiné perspektivy.

Jedná se o paní, které je 67 let. Narodila se a vyrostla ve vesnici Jedlová, ale po svatbě se odstěhovala i s manželem do blízkého malého města Polička. V Poličce vychovala dvě děti, které bydlí nedaleko a pravidelně se stýkají. Po smrti rodičů se paní S. přestěhovala i s manželem zpět do Jedlové, kde zdědili rodinný dům a s domem i psa. Pes v tomto případě nebyl pořízen účelně a neměl řešit pocitu samoty ani jiné problémy, jak tomu bylo v ostatních

případech seniorů v tomto výzkumu. Paní S. žije s manželem a se svojí rodinou má velice pěkné vztahy. Paní S. se ráda věnuje ručním pracím i práci na zahradě. Je veselá, přátelská aktivní a nebývá nemocná.

Vliv canisterapie na psychickou oblast života seniora

Paní S. na sobě nikdy nepozorovala po odchodu do důchodu pocity samoty, nebo smutku. Její dcera řekla, že maminka byla i po odchodu do důchodu veselá a vyrovnaná. Ani sama seniorka na sobě po pořízení psa nepozoruje nijak výrazné změny svého psychického stavu. Avšak přiznává, že jí pes často zlepšuje náladu. Seniorka má psa doma, a tak se psem tráví celé dny, pes se od ní vzdálí pouze v noci, protože spí v jiné místnosti. Paní S. se sice nevěnuje výcviku psa, nicméně jak jsem již zmínila, pes jí dělá celý den společnost doma i na zahradě a chodí spolu na procházky. Procházky byly dříve velice dlouhé, bohužel to již zdravotní stav psa nedovoluje, i tak seniorka se psem chodí na procházky pravidelně, i když se jedná pouze o kratší trasy. Pes denní režim seniora nijak výrazně nezměnil, seniorka pouze vidí mírnou změnu režimu vlivem procházek. Dcera seniorky si žádné změny denního režimu seniorky nevšimla a jediný rozdíl oproti dřívějšímu stavu pozoruje v tom, že pes dělá seniorce celý den společnost. Pro seniorku pes znamená součást rodiny a má k němu viditelně velice blízký vztah, i když podle její dcery byly začátky vlastnictví provázány problémy, po tom, co si na sebe vzájemně zvykli, je už jejich vztah harmonický.

Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

Jelikož je i v důchodu paní S. hodně aktivní a věnuje se například jízdě na kole, tak na sobě žádnou změnu svého fyzického stavu, který by nastala díky péči o psa, nezaznamenala. Stejně tak tomu je u funkce imunitního systému. I když nenastala žádná změna fyzického stavu, tak přiznává, že má díky péči o psa více pohybu, než měla dříve. Stejný názor na změnu funkce imunitního systému a fyzického stavu má i její dcera, která si, ale myslí, že i když se seniorka věnuje procházkám, jakožto pohybové aktivitě, tak ubylo času stráveného zahrádkařením, protože na to seniorce kvůli péči o psa nezbývá takové množství času. U seniorky se vlivem vlastnictví psa nezměnili ani stravovací návyky.

2.2.5. Vyhodnocení dat: Senior žijící v domově pro seniory

Třetí cílovou skupinu respondentů jsem zvolila seniory, kteří žijí v domově pro seniory. Tato skupina byla hlavně zvolena z důvodu možnosti porovnání vlivů řízené canisterapie canisterapeutem a neřízené canisterapie na kvalitu života seniora.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast života seniora

Po úvodních otázkách jsem se zabývala působením canisterapie na psychickou sféru osobnosti seniora. V této části jsem se zajímala o seniorovy pocity před i po skončení canisterapie, ale také o to jak může canisterapie ovlivnit seniorův postoj k domovu pro seniory, ve kterém se nachází.

Jaké máte pocity před začátkem canisterapie?

Na tuto otázku odpověděli oba respondenti kladně, na canisterapii se těší, pravděpodobně proto, že oba měli psa i v době kdy žili ještě ve své vlastní domácnosti a mají ke zvířatům blízkých vztah. Oba respondenti canisterapii využívají vždy, když je možnost.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Já si ráda pohladím psíky, moje děti taky mají psíky, vnučka tady bydlí, tak ho i občas přinese.“*

Respondent 2: *„Přijdou sestřičky, chcete nebo nechcete a já chci a hned to bafnu a některý mi oblízne nos, rozumíme si spolu.“* Tazatel: *„Tak to asi máte radost, když zjistíte, že přijdou.“* Respondent: *„Mám.“*

Jaké máte pocity po ukončení canisterapie?

Tuto otázku jsem pokládala, abych zjistila, zda někdo netrpí pocity smutku po ukončení canisterapie a odchodu canisterapeutického týmu, nicméně ani jeden z respondentů žádné negativní pocity po ukončení canisterapie nepocituje.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Mám radost, že tady byli.“*

Respondent 2: *„No dřív to nebývalo, dřív bývali jinačí, tak jsem jim říkala, přijďte zase, ale teď je to jinačí a říkám koukej už mazat, ale v legraci.“*

Jak ovlivňuje canisterapie váš názor na toto zařízení?

Ve třetí otázce jsem se zajímala, jak může canisterapeut docházející do domova pro seniory ovlivnit pohled seniora na toto pobytové zařízení. Vzhledem k tomu, že canisterapeutický tým sem moc často nedochází, tak názory seniorů ve velké míře neovlivňuje.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Oni vždy přijdou jenom na chvíli, a pak jdou pryč.“* Tazatel: *„Tak to asi moc neovlivní že?“* Respondent: *„Ne.“*

Respondent 2: *„Co si budeme povídat, někdo je má rád, někdo je nemá rád, ale oni tu jsou jen chvíli.“*

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

V druhé výzkumné části jsem se zajímala o to, jaký vliv má řízená canisterapie na fyzický stav seniora. V tomto domově se nepraktikuje tzv. polohování, které se zaměřuje na fyzický stav klienta. Také jsem se zajímala o to, jaké fyzické činnosti jsou pro klienty na canisterapii připravovány nebo zda se senioři po canisterapii necítí lépe po fyzické stránce.

Jaké fyzické činnosti canisterapie zahrnuje?

V této otázce jsem se zabývala tím, jaké fyzické činnosti klientům canisterapie nabízí. Jeden z respondentů trval na tom, že si psa pouze pohladí, druhý respondent zkouší se psem i různé cviky.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Pohladíme je.*“

Respondent 2: „*Říkám dej mi packu a hubičku.*“

Jak canisterapie ovlivňuje váš fyzický stav?

Jelikož canisterapie zde neprobíhá moc často a jak již bylo zmíněno, nezahrnuje polohování ani jiné techniky zaměřené pouze na fyzický stav, tak fyzický stav klientů ve velké míře neovlivňuje.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*Já na to nemyslím, klouby mě bolí, budou bolet, podle počasí.*“

Respondent 2: „*Milý to člověku je, že s nimi pomazlí a pomorduje a tak.*“ Já: „*Takže spíše po té dušičce?*“ Respondent: „*Ano.*“

Třetí část: vliv canisterapie na sociální oblast života seniora

V poslední výzkumné části rozhovorů jsem se zajímala o vliv canisterapie na sociální oblast života klientů v domově seniorů. V této části jsem se zajímala především o to, jak canisterapie seniorům pomáhá s kontaktem s ostatními seniory i s personálem domova seniorů.

Jak canisterapie pomáhá s kontaktem s ostatními klienty?

V této otázce jsem se zajímala, zda canisterapie ovlivňuje vztahy mezi klienty domova pro seniory. Ačkoliv jsem očekávala, že ano, tak ani jeden z respondentů moji domněnku nepotvrdil. Jeden z respondentů si myslí, že ostatní klienti o canisterapii nemají zájem nebo o ní nejsou informováni. Druhý respondent se ostatním klientům domova pro seniory vyhýbá.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*No když oni přijdou tak to oni ani nevědí.*“

Respondent 2: „*To se sice neříká, je to ošklivý, ale tady se vedou jenom drby, takže v tomhle směru určitě ne já už vůbec nevylezu ven. Ačkoliv na televizi chodím pořád.*“

Jak canisterapie pomáhá s kontaktem s pracovníky zařízení?

V této otázce jsem se zajímala o to, jak canisterapie ovlivňuje vztahy klientů s pracovníky domova pro seniory. S pracovníky si respondenti povídají raději než s klienty. Oba respondenti uvedli, že si s pracovníky domova pro seniory o canisterapii rádi popovídají.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: „*No bavíme se, jak jsou chytrý a jak jsou vypěstovaný.*“

Respondent 2: „*To spíš jo, ale obvykle ten co je přivede, povídá s námi a se psem dohromady to jo.*“

2.2.6. Vyhodnocení dat: pracovník v domově pro seniory

Poslední cílovou skupinu jsem zvolila pracovníky v domově pro seniory, ve kterém canisterapie probíhá. S pracovníky jsem rozhovory vykonávala, protože mohou mít na canisterapii v domově pro seniory jiný pohled a vidí působení canisterapie na seniory z jiného úhlu pohledu. Respondent 1 v daném domově pro seniory působí jako pečovatelský pracovník a canisterapii se většinou aktivně neúčastní, přes to je schopný pozorovat u klientů změny, které nastaly vlivem canisterapie. Respondent 2 zde působí jako sociální pracovník a canisterapii se donedávna aktivně účastnil.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast života seniora

Po úvodních otázkách jsem se zabývala tím, jaký vliv canisterapie na psychický stav seniorů pozorují pracovníci domova pro seniory na svých klientech. Zajímala jsem se o to, jaká je atmosféra před i po canisterapii a zda si pracovníci všimají krátkodobého, či dlouhodobého vlivu na psychiku klientů.

Jaká nálada u klientů převládá před příchodem canisterapeutického týmu?

Tuto otázku jsem pracovníkům domova pro seniory pokládala, abych zjistila rozpoložení klientů, když zjistí, že přijde canisterapeutický tým. Podle respondentů se klienti, kteří mají zájem se canisterapie zúčastnit na aktivitu těší.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Někteří se těší, když se dozví, že přijde pejsek. Někteří jsou na tom tak, že nevědí.“*

Respondent 2: *„Když jim oznámíme, že přijdou tak projeví radost, ale větší radost projeví až když je canisterapeut na místě.“*

Jaká nálada u klientů převládá po odchodu canisterapeutického týmu?

Tuto otázku jsem pokládala za účelem zjištění, zda někteří klienti po ukončení canisterapie nemají pocity smutku. Obě pracovnice domova pro seniory odpověděly, že konec canisterapie klientům náladu nezkaží a jejich radost z návštěvy canisterapeutického týmu přetrvává i po ukončení canisterapie.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Myslím si, že dobrá, mají z pejsků dobrý pocit, někteří je měli i doma.“*

Respondent 2: *„Úsměvná.“*

Jak canisterapie ovlivňuje psychický stav klientů domova pro seniory?

Tuto otázku jsem pokládala za účelem zjištění, zda u klientů nastává jakákoliv změna psychického stavu. Zajímala jsem se jak o změny dlouhodobé, tak i ty krátkodobého rázu. Obě pracovnice domova pro seniory odpověděly, že u klientů se psychický stav lepší velice často, nicméně se zpravidla jedná pouze o krátkodobé posuny.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Dlouhodobý nevím, ale když tam ten pes je, tak se spousta lidí uvolní, i těm, kteří jsou ležící, dělá jenom ten dotek dobře. Třeba ho ani nehladí, ale mají na něm položenou ruku a to jim dělá dobře.“*

Respondent 2: *„Měli jsme tady klientku, která nedokázala v běžném životě složit dvě slova dohromady a když přišel pes tak na něj mluvila v podstatě plynule a mazlila se s ním. Tazatel: A nastala i nějaká dlouhodobá změna? Respondent: Ne, ta změna byla vždy jenom aktuální v tom momentě, kdy tady byl ten pes nebo maximálně pár hodin po skončení, ale ta aktuální změna byla skutečně úžasná.“*

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

V této části jsem se zabývala tím, jaký pracovníci pozorují vliv canisterapie na fyzický stav klientů daného domova pro seniory. Zajímala jsem se, jaké fyzické činnosti nabízí klientům canisterapie, jaké přináší zlepšení fyzického stavu klientů, či jestli ovlivnila klientovu samoobsluhu.

Jaké fyzické činnosti zahrnuje canisterapie v tomto domově pro seniory?

V této otázce jsem po pracovnících domova pro seniory chtěla, aby popsaly činnosti fyzického rázu, které zahrnuje canisterapie v tomto domově seniorů. U každého klienta canisterapie v tomto domově pro seniory obsahuje jiné fyzické aktivity.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Můžou mu dát například pamlsky z ruky.“*

Respondent 2: *„Co já vím, tak klienti si psa pohladí, podrbou ho, pak záleží na canisterapeutovi co jim dovolí. Jedna paní nechávala klientům promnout jemnou kůži na uších nebo ocas, aby viděli, jak má ten pes ocas dlouhý, nechávala klienty přejít rukou celou délku psa od čumáku po ocas, packu podával pes, dávali mu pamlsky.“*

Jak canisterapie ovlivňuje fyzický stav klientů domova pro seniory?

Tuto otázku jsem pracovníkům doma pro seniory položila za účelem zjištění, zda canisterapie, která nezahrnuje polohování, přináší i fyzické zlepšení klientova stavu. Jedna z pracovníků si žádného zlepšení nevšimla a druhá odpověděla, že ne.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„To nevím, neumím odpovědět.“*

Respondent 2: *„Nijak neovlivňuje.“*

Zlepšila se po canisterapii klientova sebeobsluha?

Tato otázka navazuje na předchozí otázku, jelikož se fyzický stav klientů vlivem canisterapie nezlepšil, tak se nerozvinula ani klientova samoobsluha. Otázka má za cíl pouze ověřit a upřesnit odpovědi na předchozí otázku.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Myslím si, že tímhle tím ne.“*

Respondent 2: *„To ne.“*

Třetí část: vliv canisterapie na sociální oblast života seniora

V poslední výzkumné části rozhovorů jsem se zajímala o to, jak canisterapie ovlivňuje sociální oblast v domově seniorů. Ptala jsem se, kteří pracovníci se canisterapie účastní a jaký má vliv na vztahy mezi pracovníky a klienty, ale také mezi klienty samotnými.

Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy mezi klienty?

Účelem této otázky bylo zjištění, zda pracovníci domova pro seniory pozorují mezi klienty zlepšení vztahů, které zapříčiňuje canisterapie. Ke zlepšení sice většinou dochází, ale jedná se pouze o krátkodobou záležitost.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„No u některých určitě jo, povídají si o tom.“*

Respondent 2: *„Pouze momentálně.“*

Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy klienta s pracovníky?

Tuto otázku jsem pracovníkům domova pro seniory pokládala, abych zjistila, zda se vlivem canisterapie zlepšili jejich vztahy s klienty domova seniorů. Canisterapie na vztahy mezi klienty a pracovníky sice vliv má, ale pouze krátkodobý.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Určitě u některých klientů taky jo, protože když mají rádi toho pejska, tak si o tom chvilku vyprávějí.“*

Respondent 2: *„To je také pouze momentální záležitost, je to pouze záležitost toho dne, kdy tady ten pes je, tak si o tom občas někdo chce povídat.“*

Účastníte se aktivně canisterapie?

Zajímala jsem se o to, zda se respondenti sami aktivně účastní canisterapie, při které by byli v kontaktu s klienty. Jedna z respondentek se sice většinou aktivně canisterapie neúčastní, ale to nesnižuje váhu jejich odpovědí, protože i tak vidí vliv canisterapie na klienty po ukončení canisterapie. Druhá pracovnice domova pro seniory se dříve účastnila každé canisterapie a tak viděla i momentální vliv canisterapie na klienty.

Z odpovědí respondentů:

Respondent 1: *„Já úplně ne protože to je v kompetenci vedoucích oddělení, nebo sociálních pracovníků oddělení, ale někdy třeba s nimi můžu jít, jako nebo když chtějí, aby u toho byli dva lidi tak u toho jsem.“*

Respondent 2: *„Dříve ano, v současnosti ne.“*

Rozhovor s canisterapeutem

Abych získala pohled i třetí strany, která se účastní canisterapie v domově seniorů, rozhodla jsem se uskutečnit rozhovor i s canisterapeutem. Respondentka se canisterapii začala věnovat poměrně nedávno se svým stávajícím psem. Stejně většina canisterapeutů, ani ona nepraktikuje tzv. polohování, které se zaměřuje převážně na fyzický stav klientů. Ačkoliv se respondentka nevěnuje canisterapii již od jejích začátků v České republice, vzhledem k jejím dalším aktivitám, například účasti v neziskové organizaci, která se zabývá výchovou a výcvikem asistenčních psů, mám důvod předpokládat, že při plánování canisterapie ví co je vhodné nejen pro klienta, ale pro canisterapeutického psa.

Přepis rozhovoru s canisterapeutem

Tazatel: *„Nevadí ti, když budu rozhovor nahrávat?“*

Respondent: *„Ne.“*

Tazatel: *„Co tě přivedlo na myšlenku věnovat se canisterapii?“*

Respondent: *„Nevím přesně, co bylo spouštěčem, ale o canisterapii jsem věděla a shodou okolností jsem se dostala ke psovi, který mi přišel povahově ke canisterapii vhodný a takže jsme se tomu začali trošku víc věnovat a nakonec jsme si udělali pár kurzů a tak to začalo.“*

Tazatel: *„Jak často do domova pro seniory docházíš?“*

Respondent: *„Přibližně jednou za měsíc, někdy to vyjde, někdy to nevyjde, ale řekněme jednou za měsíc.“*

Tazatel: *„A jak to tam probíhá? Když tam přijdeš s tou Barunkou, tak co se tam děje?“*

Respondent: *„Když se dostanu přes personál, tak klienty tam většinou už sedí v té místnosti, která je na to určená. Přivítáme se se psem s klienty. Pak se většinou ptám, protože tam chodím pravidelně tak už některý aktivity znají, tak se jich ptám co by chtěli dělat. Podle toho co si klienti vyberou, děláme to, co se jim na minulých hodinách líbilo, nebo děláme nové aktivity.“*

Tazatel: *„Takže to je vždycky jenom v té jedné místnosti, kde jsou všichni pohromadě nebo i na pokojích?“*

Respondent: *„Většinou má ta canisterapie dvě části, v té místnosti jsou klienti, kteří jsou soběstačný a samostatný a dovedou komunikovat s tím psem na židli nebo na vozíku. Pak chodíme po pokojích, ke klientům, kteří jsou ležící.“*

Tazatel: *„Setkala ses někdy s tím, že by třeba Báře poslal někdo z rodiny piškoty nebo že by ti někdo chtěl poděkovat klidně z těch seniorů?“*

Respondent: *„Jo setkávám se s tím, když přijdu do toho zařízení tak už většinou mají koupenny“*

piškoty nebo i personál kupuje často piškoty, když přijdeme třeba do té místnosti, tak někteří klienti nosí svoje pamlsky. Ne vždy to je vhodný protože přinesou třeba vafle nebo věci, které tomu psovi nechutnají nebo jí je nedávám, ale stává se to, že kupují pamlsky cíleně pro Báru.“

Tazatel: *„Jaká je v zařízení nálada, když tam přijdeš?“*

Respondent: *„Tím, že ti klienti to vědí a jsou připraveni, tak se většinou těší a Barunku vítají, vyloženě se těší, jinak by na tu canisterapii nešli“*

Tazatel: *„A jaká je tam nálada, když odcházíš?“*

Respondent: *„To vyloženě záleží na tom, jací klienti se tam sejdou, ale stává se mi, že když se s klienty loučím a říkám, že s Bárou přijdu za měsíc nebo za čtrnáct dní podle toho jak to vyjde, tak mi klienti říkají, že to je dlouhá doba nebo, že pejska měli a už ho nemají, protože si ho nemůže vzít s sebou do toho zařízení. No a někdy dojde i na slzy, je to určitě o trošku horší než, když přicházím.“*

Tazatel: *„Jaké nastaly u klientů psychické změny?“*

Respondent: *„Není to sice znát u všech klientů, někteří jsou aktivní od začátku a ten přístup k psovi se nemění, jsou tam i klienti, kteří nevědí co od canisterapie čekat a postupně zjišťují, co obsahuje. Potom vědí, co Bára umí za triky tak to postupně sami zkoušej, takže ten psychický posun tam u některých určitě je.“*

Tazatel: *„Jaké konkrétně fyzické činnosti klienta obsahuje canisterapie?“*

Respondent: *„Snažím se tam dávat všechny prvky, to znamená, že na začátku canisterapie se se psem přivítají, pohladí, pes jim dá tlapku, oni mu dají pamlsky. Pak se snažím ty klienty, kteří na to fyzicky mají nějakým způsobem rozhýbat, takže jim dám do ruky pamlsky a ona je malá desetakilová a oni se musí k tomu psovi sehnout, takže tam je i tahle část. Ty, kteří umí artikulovat a umí s tím psem pracovat, protože ne každý to umí tak můžou toho psa povelovat, můžou si to vyzkoušet, tam opravdu záleží na složení skupiny.“*

Tazatel: *„Všimla sis u některého klienta dlouhodobé fyzické změny?“*

Respondent: *„Já nedělám nějakou formu rehabilitační, to znamená že, mým cílem není se někam s tím klientem posouvat po fyzické stránce. Nepozoruju to ani to není můj cíl.“*

Tazatel: *„Jak se během canisterapie rozvíjí komunikace a vztahy mezi klienty?“*

Respondent: *„Tam je to určitě lepší, protože jednak samozřejmě je nutím, aby komunikovali s tím psem, aby si ho zavolali, přivolali si ho a pak samozřejmě dělám i akce aby si volali psa mezi sebou. Musí se domluvit mezi s sebou, jak to bude. Také si sdělují zážitky mezi sebou, když odcházím, slyším, jaký to bylo a jaký to bude příště.“*

Tazatel: *„Jaký personál se canisterapie účastní?“*

Respondent: *„Určitě chci, aby tam někdo byl. Ale v podstatě mi je jedno kdo, abych tam měla*

pomocnou ruku. Co mají za funkci nevím, beru to, že to jsou všechno zdravotní sestry.“

Tazatel: *„Jak canisterapie rozvíjí vztahy mezi klienty a tím personálem? Všimla sis, že by si o tom třeba taky povídali? Nebo že by tím, že pomáhalo to, že tam musí být?“*

Respondent: *„Minimálně se personál musí domluvit s klienty, jestli tam chtějí jít, kdy to bude příště, nebo co si mají připravit, takže ta komunikace s klienty tam být musí. Neříkám, že to nějak moc rozvíjí, ale ta komunikace tam určitě je.“*

Tazatel: *„Je něco na co jsme zapomněli nebo bys chtěla něco dodat?“*

Respondent: *„Ne.“*

Tazatel: *„A chtěla by ses na něco zeptat?“*

Respondent: *„Ne.“*

Tazatel: *„Děkuji za rozhovor.“*

2.2.7. Srovnání rozhovorů pracovníků a klientů domova pro seniory a canisterapeuta

V této kapitole budou shrnuty poznatky, které jsem pomocí rozhovorů a pozorování zjistila od seniorů, pracovníků, i canisterapeuta daného domova pro seniory. Některé otázky se mohou lišit, protože se jedná o různé cílové skupiny.

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast života seniora

Jaké mají klienti domova pro seniory pocity před začátkem canisterapie?

U této otázky se shodli klienti, pracovníci i canisterapeut, že se klienti, kteří canisterapii využívají, vždy na tuto aktivitu těší. Klienti, kterých jsem se dotazovala se canisterapie účastní pravidelně, vždy když je možnost. Podle canisterapeuta, jsou před začátkem canisterapie již připraveni začít s terapií a často mají koupené pamlsky pro canisterapeutického psa.

Jaké mají klienti domova pro seniory pocity po ukončení canisterapie?

Po položení otázky se obě klientky hlásily k názoru, že po ukončení canisterapie mají radost, že se konala. Stejně tak se k tomu stavěli obě pracovnice domova pro seniory, které žádné pocity smutku po odchodu canisterapeuta nezaznamenávají. Opačně to ale vidí canisterapeut, který se při odchodu často setkává s lítostivými projevy klientů. Vzhledem k výpovědím pracovníkům i klientům domova pro seniory se domnívám, že se jedná spíše o krátkodobé reakce.

Jak canisterapie ovlivňuje psychický stav klientů v domově pro seniory?

Pracovníků i canisterapeuta jsem se dotazovala, zda si všimli nějakých psychických změn na svých klientech. Obě pracovnice, které se účastnily rozhovoru, potvrdily, že canisterapie má příznivý vliv na psychiku klientů, nicméně se jedná vždy pouze o krátkodobou záležitost. Canisterapeut navštěvující zařízení si během canisterapie všimá změn v chování klientů. Jedná se například o klienty, kteří se během canisterapií stávají aktivnější atd.

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

Jaké fyzické činnosti canisterapie zahrnuje?

Canisterapie v tomto domově seniorů nevyužívá tzv. polohování, které má za účel příznivě působit na fyzický stav klienta, ale i tak zahrnuje určité fyzické činnosti. Vždy záleží hlavně na klientovi, jakých prvků se rozhodne účastnit, protože celá terapie je založena na dobrovolnosti. Klienti odpověděli, že psa pouze pohladí nebo si mohou zkusit mu dát nějaký povel, jako je například „dej pac“. Pracovnice odpověděly, že klienti dávají psům často pamlsky z ruky nebo je podrbou, avšak vždy záleží na canisterapeutovi, co klientům dovolí. Canisterapeut program vždy uzpůsobuje klientovu stavu, to znamená, že i fyzickou část canisterapie vždy zvolí tak, aby odpovídala klientovým schopnostem. Zatímco někteří klienti psovi dávají povely, jiní klienti se k němu musí sklonit a někteří ho pouze pohladí nebo mu dají pamlsek.

Jak canisterapie ovlivňuje fyzický stav seniorů v domově pro seniory?

Klienti a pracovníci domova pro seniory i canisterapeut se shodli na tom, že canisterapie vedená v domově pro seniory nevede k výraznému zlepšení fyzického stavu klientů.

Třetí část: Vliv canisterapie na sociální oblast života seniora

Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy mezi klienty?

U této otázky klientky domova pro seniory odpověděly, že vztahy mezi klienty canisterapie neovlivňuje. Ostatní klienti o canisterapii nemají buď zájem, nebo si spolu nerozumí. Jedna z pracovnic u některých klientů zlepšení vidí a druhá vždy pozorovala pouze momentální změnu. Canisterapeut v tomto domově se většinou snaží pracovat právě s komunikací mezi klienty a podněcuje je, aby spolu během canisterapie komunikovali. Při odchodu také zaznamenává, že si klienti často o canisterapii mezi sebou povídají.

Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy mezi klienty a personálem?

Obě klientky domova pro seniory uvedly, že si s personálem o canisterapii popovídají raději než s ostatními klienty. Stejně tak to uvádí i obě pracovnice, i když jedna vidí pouze krátkodobou změnu. Canisterapeut sice změnu vztahů mezi klienty a pracovníky domova pro seniory nevidí, nicméně se snaží o to, aby spolu personál s klienty museli kvůli canisterapii komunikovat.

2.2.8. Porovnání vlivu vlastnictví psa a odborníkem řízené canisterapie

První část: Vliv canisterapie na psychickou oblast života seniora

Tři ze čtyř seniorů žijících ve své domácnosti se shodují, že vlastnictví psa má na jejich psychický stav příznivý vliv. Žádný příznivý vliv na psychiku nepozoruje pouze jeden senior, ten přiznává, že důvodem této skutečnosti je pravděpodobně to, že psa jiného plemene, než jaké má rád zdědil již v dospělém věku, tudíž s ním již nemohl pracovat podle svých představ. Senioři na sobě pozorovali například změny nálady nebo zmírnění pocitu samoty. Pozitivních změn na psychickém stavu seniorů si všimli i příbuzní seniorů, se kterými jsem prováděla rozhovor. Všichni čtyři respondenti si po pořízení psa seniorovi všimli zlepšení psychického stavu svých příbuzných. Příbuzní seniorů si u seniorů všimli například lepší nálady nebo zmírnění pocitu nudy u seniora.

O vliv canisterapie na psychickou oblast jsem se zajímala i v domově pro seniory. Obě pracovnice, které se účastnily rozhovoru, si všimly, že canisterapie má příznivý vliv na psychiku klientů, nicméně se jedná vždy pouze o krátkodobou záležitost. Canisterapeut navštěvující domov pro seniory si během canisterapie všímá i dlouhodobých změn v chování klientů. Jedná se například o klienty, kteří se během canisterapií stávají aktivnější a podobně.

Druhá část: Vliv canisterapie na fyzickou oblast života seniora

Tři z dotazovaných seniorů žijících ve své vlastní domácnosti považují svůj fyzický stav lepší po pořízení psa, poslední ze seniorů u svého fyzického stavu změnu nepozoruje. I přesto všichni čtyři respondenti přiznávají, že mají po pořízení psa více pohybu. Kromě jednoho příbuzného, který změny ve fyzickém stavu u seniora po pořízení psa nezaznamenal, si ostatní tři respondenti všimli pozitivních změn fyzického stavu seniora, konkrétně zlepšení pohyblivosti seniora popřípadě toho, že je senior aktivnější. I příbuzní seniorů si všimli u svých blízkých po pořízení psa prokazatelně většího množství pohybu.

Canisterapie v mnou sledovaném domově pro seniory se nezaměřuje na fyzický stav

klientů, avšak obsahuje i fyzické činnosti. Canisterapeut program vždy uzpůsobuje klientovu stavu, to znamená, že i fyzickou část canisterapie vždy zvolí tak, aby odpovídala klientovým schopnostem. Zatímco někteří klienti se psem cvičí různé cviky, jiní klienti se k němu musí sklonit a někteří ho pouze pohladí nebo mu dají pamlsk. O tom, že tato forma canisterapie nemá žádný viditelný vliv na fyzické zlepšení klientů, tohoto domova pro seniory se shodli canisterapeut, pracovníci i klienti domova pro seniory.

Třetí část: Vliv canisterapie na sociální oblast života seniora

Vlastnictví psa seniorům v domácnosti pomáhá s kontaktem s lidmi, nicméně většinou se nejedná o úplně cizího člověka, se kterým by se dali díky psovi do řeči. Na tomto faktu se shodli senioři i jejich příbuzní. Přestože se díky psovi nedává do řeči s úplně cizími lidmi, tak pomáhá navazovat přátelštější vztahy s lidmi, se kterými se senior alespoň minimálně zná. Najdou i senioři, kterým pes s kontaktem s ostatními lidmi brání, protože se nesnese s jinými psy nebo je netrpělivý, když si chce senior povídat se svými známými. Důležitý fakt, který také působí na vliv vlastnictví psa na sociální oblast je to, zda senior žije na vesnici, či ve městě. Oba senioři žijící ve vesnici na otázku, jak pes pomáhá s kontaktem s cizími lidmi, odpověděli, že jim pes nemůže nijak pomoci, protože ve vesnici se všichni znají, nicméně i zde pes pomáhá seniorovi rozvinout přátelské vztahy s ostatními.

Canisterapeut se ve sledovaném domově pro seniory ve velké míře soustředí právě na komunikaci a vztahy klientů, ať už s ostatními klienty nebo s personálem. Nicméně vztahy mezi klienty se podle klientů vlivem canisterapie nijak nezlepšují. Ačkoliv se podle obou klientů vztahy mezi klienty díky canisterapii se nijak nezlepšují, tak canisterapie příznivě působí na vztahy mezi klienty a personálem. Obě pracovnice vidí vlivem canisterapie u klientů zlepšení v oblasti vztahů mezi klienty i v oblasti vztahů klientů k personálu, ale jedna z pracovnic vidí zlepšení v obou oblastech pouze, jako krátkodobé, bezprostředně po canisterapii.

3. Diskuze

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký je vliv canisterapie na kvalitu života seniora. Jelikož výzkum probíhal ve dvou liniích, byl tento cíl rozdělen na několik dílčích cílů.

Konkrétně, popsat jak ovlivňuje kvalitu života seniora neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa a jak působí odborníkem (canisterapeutem) řízená canisterapie. U výzkumných cílů mě zajímalo působení vlivu canisterapie, ať už řízené, či neřízené na psychickou, fyzickou a sociální oblast života seniorů. Pro dosažení výzkumných cílů byly vytvořeny následující-výzkumné otázky:

- Jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa, na kvalitu života seniora?
- Jak působí řízená canisterapie na kvalitu života seniora?

Kvůli možnosti poznatky lépe specifikovat, rozdělila jsem výzkumné podotázky na menší celky a to:

- Jak canisterapie ovlivňuje psychickou oblast seniorova života?
- Jak canisterapie ovlivňuje fyzickou oblast seniorova života?
- Jak canisterapie ovlivňuje sociální oblast seniorova života?

Při plnění výzkumných cílů byly použity kvalitativní metody výzkumu. Výhodu těchto metod spatřuji v tom, že umožňují výzkumníkovi hlubší pohled do tématu než tomu je u kvantitativních metod.

Hlavní cíl výzkumu: Zjistit, jaký je vliv canisterapie na kvalitu života seniora.

Větší vliv canisterapie na kvalitu života seniora shledávám v neřízené formě canisterapie, tedy ve vlastnictví psa. Ačkoliv i odborníkem vedená forma canisterapie má uspokojivé účinky, především v oblasti psychické a sociální, tak se z důvodu nedostatku canisterapeutů nekoná v takové míře, aby tyto účinky byly dlouhodobé.

Odborníkem řízená forma canisterapie ovlivňuje především sociální a psychickou oblast. Naproti tomu neřízená forma canisterapie, která je ve většině případů téměř nepřetržitá, ovlivňuje psychickou, sociální i fyzickou oblast a byť je to velice individuální, tak ve většině případů ve větším měřítku, než tomu tak je při odborníkem řízené formě canisterapie.

První dílčí cíl výzkumu: Popsat, jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa na kvalitu života seniora

Při plnění prvního dílčího výzkumného cíle, tedy „Popsat, jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa na kvalitu života seniora“ jsem využila pozorování seniorů. Také jsem vedla rozhovory se seniory žijícími ve své vlastní domácnosti. Z důvodu získání dalšího úhlu pohledu na problematiku, jsem vedla rozhovory také s lidmi, kteří mají příbuzné seniory, kteří žijí ve své vlastní domácnosti a chovají zde psa.

Pro výběr respondentů byl zvolen kvótový záměrný výběr. Zvoleni byli čtyři seniori, kteří žijí ve své domácnosti. Dva z těchto seniorů žijí na vesnici a dva ve městě, protože pokud by byl vzorek respondentů pouze z vesnice nebo města, mohlo by dojít k ovlivnění výsledků. Výhodu ve výběru osob osobně spatřuji v tom, že všechny respondenty znám již delší dobu a pravidelně se setkáváme. Proto jsem mohla do výzkumu zahrnout i pozorování.

Dále byly zvoleny čtyři osoby, které mají příbuzného seniora, který žije ve své vlastní domácnosti. Při výběru těchto respondentů bylo důležité, aby byli příbuzní se seniory v kontaktu, aby mohli na otázky odpovídat pravdivě a nejednalo se pouze o domněnky.

Tato linie výzkumu byla doplněna o případovou studii seniorky žijící ve své domácnosti. K té byly využity rozhovory se seniorkou a její dcerou a pozorování. I v tomto případě respondentky znám již delší dobu, v čemž spatřuji výhodu tohoto výběru, protože jsem seniorku znala již před pořízením psa a sama jsem si tak mohla všimnout změn, které nastaly po pořízení psa. Seniorka je vitální, veselá žena, netrpícími vlivem odchodu do důchodu obtížemi v psychické, fyzické ani sociální oblasti svého života.

Odpovědi na výzkumné otázky:

DVO 1: Jak působí neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa na kvalitu života seniora?

Vlastnictví psa ovlivňuje v podobné míře všechny tři oblasti seniorova života, na které jsem se v této bakalářské práci zaměřila. Vždy se jedná o individuální vliv na seniorovu kvalitu života. Pes seniorům dovede zlepšit náladu, přinutit je k pohybu i pomoci.

DVO 1a: Jak vlastnictví psa ovlivňuje psychickou oblast seniorova života?

Zaměříme-li se na psychickou oblast kvality života seniorů, zjistíme, že pes zde má dlouhodobý vliv, pravděpodobně to je dáno faktem, že je senior se psem v kontaktu ve velké míře. Seniori i příbuzní seniorů žijících v domácnosti vypověděli, že pes na psychický stav seniorů působí především tím, že seniorům dělá společnost a rozveseluje je. V podkapitole

„Pes společník seniora v domácnosti“ je uvedeno, že pořízení psa je výhodné, pokud jsou senioři žijící sami ve svém domově osamělí, cítí se nepochopení a trpí pocitem nedostatečnosti, popřípadě tráví mnoho času přemýšlením. Toto tvrzení mohu na základě výsledků potvrdit.

DVO 1b: Jak vlastnictví psa ovlivňuje fyzickou oblast seniorova života?

Galajdová ve své publikaci „Canisterapie: pes lékařem lidské duše“ zpracované v podkapitole „Pes společník seniora v domácnosti“ uvádí, že senioři díky péči, kterou pes potřebuje, pečují o své fyzické zdraví. Tato informace se výzkumem potvrdila a všichni senioři i příbuzní seniorů pozorují vlivem péče o psa zvýšení množství pohybu. Míra zvýšení je ovšem individuální a často se odvíjí od fyzického stavu seniora před pořízením psa. V této podkapitole byla také uvedena informace, že díky péči o psa mnoho seniorů mění své stravovací návyky. Ani jeden z dotazovaných seniorů si žádné změny u svých stravovacích návyků nevšiml. Dva z dotazovaných příbuzných seniorů žijících ve své vlastní domácnosti si u seniorů všimli drobných změn v jídelníčku, například zmenšení množství oleje při vaření nebo příprava svačin na procházky.

DVO 1c: Jak vlastnictví psa ovlivňuje sociální oblast seniorova života?

V podkapitole „Pes společník seniora v domácnosti“, také uvádím, že díky potřebám psa se senior opravdu častěji dostane mezi lidi. Tento fakt výzkum potvrdil. Díky procházkám se psem se senioři setkávají s lidmi, nicméně jim pes nepomáhá s kontaktem s úplně cizími lidmi. Pes seniorům velice často pomáhá budovat přátelské vztahy s lidmi, se kterými se znají z dřívějších dob.

Poznatky plynoucí z případové studie

V podkapitole „Pes společník seniora v domácnosti“ je uvedeno, že pořízení psa je výhodné, pokud jsou senioři žijící sami ve svém domově osamělí, cítí se nepochopení a trpí pocitem nedostatečnosti, popřípadě tráví mnoho času přemýšlením. Toto tvrzení z mého výzkumu opravdu vyplývá. Ovšem případová studie zpracovaná v praktické části této bakalářské práci poukazuje na fakt, že vlastnictví psa příznivě ovlivňuje všechny zkoumané oblasti života seniora a to i v případě, že senior žádnými ať už zmíněnými, či jinými problémy uvedenými v teoretické části odchodem do důchodu netrpěl, popřípadě si je nepřipouštěl.

V tomto případě se jedná o vitální ženu s radostí ze života. Proto pes psychickou a fyzickou oblast ovlivňuje méně, i když seniorka přiznává, že jí pes zlepšuje náladu a myslí si, že má více pohybu, než měla před pořízením psa. Dcera seniorky ovšem tvrdí, že seniorka více pohybu nemá, protože vlivem času stráveného péčí o psa ubylo práce na zahradě a

podobných pohybových aktivit. V tomto případě pes ovlivňuje nejvíce sociální oblast kvality života seniorky. Stejně jako u ostatních respondentů, ani zde pes nepomáhá navazovat kontakt s úplně cizími lidmi, avšak seniorka díky psovi vybuodovala přátelský vztah s jinou seniorkou, se kterou se stýkala pravidelně.

Druhý dílčí cíl: Popsat, jak působí odborníkem (canisterapeutem) řízená canisterapie na kvalitu života seniora

Při plnění druhého dílčího cíle: Popsat, jak působí odborníkem (canisterapeutem) řízená canisterapie na kvalitu života seniora jsem využila opět metody rozhovoru a pozorování. Rozhovory jsem vedla s klienty a pracovníky domova pro seniory a canisterapeutem. Při výběru respondentů z domova pro seniory bylo důležité, aby se respondenti z řad klientů pravidelně účastnili canisterapie.

Odpovědi na výzkumné otázky:

DVO 2: Jak působí řízená canisterapie na kvalitu života seniora?

V podkapitole „Pes společník seniora“ popisují, jaké oblasti může ovlivnit u seniora canisterapie v domově pro seniory. I v této části výzkumu jsem se zaměřila na psychickou, sociální a fyzickou oblast seniorova života.

Při výběru respondentů z řad pracovníků jsem kladla důraz na to, aby byl jeden z pracovníků pečovatel a druhý sociální pracovník daného domova pro seniory. Aby byla bakalářská práce doplněna o další úhel pohledu na canisterapii v domově pro seniory, byl proveden také rozhovor s canisterapeutem

Z výzkumu plyne, že canisterapie v daném domově pro seniory fyzickou oblast seniorova života ovlivňuje pouze minimálně nebo vůbec. Canisterapie se zde zaměřuje na psychickou a sociální oblast života klientů a zde jsou výsledky viditelné, i když spíše krátkodobého rázu. Při výběru respondentů z domova pro seniory bylo důležité, aby se respondenti z řad klientů pravidelně účastnili canisterapie.

DVO 2a :Jak canisterapie ovlivňuje psychickou oblast seniorova života?

V teoretické části je popsáno, že canisterapie vykonávaná v domově pro seniory může pomoci seniorovi zlepšit sebevědomí nebo ovlivnit emoce. Pracovníci v domově pro seniory, se kterými byly provedeny rozhovory, potvrdili, že canisterapie má opravdu vliv na psychiku klientů. Většinou se ovšem nejedná o dlouhodobou záležitost. Canisterapeut si všímá u klientů i dlouhodobých posunů, nicméně je s klienty v kontaktu pouze během canisterapie a neví, jak klienti působí mimo canisterapii.

DVO 2b: Jak canisterapie ovlivňuje fyzickou oblast seniorova života?

V teoretické části v kapitole a podkapitole je uveden, že podle Galajdové může mít canisterapie vedená v domovech pro seniory vliv na fyzickou oblast života seniora. I běžnými úkony, jako je například česání psa, klient procvičuje úchop a tím, že musí například u česání psa stát, procvičuje rovnováhu. Canisterapií se v tomto domově pro seniory ve fyzické oblasti nedosáhlo žádných viditelných výsledků. Na tomto faktu se shodli klienti i pracovníci domova pro seniory i canisterapeut, který dodal, že ačkoliv jím vedená canisterapie obsahuje fyzické úkony, tak není jeho cílem dosáhnout rapidního zlepšení fyzického stavu klientů.

DVO 2c: Jak canisterapie ovlivňuje sociální oblast seniorova života?

V teoretické části uvádím v kapitole „Pes společník seniora“ podkapitole „Pes v domově pro seniory“, že podle Stančíkové a Šabatové může vlivem canisterapie dojít k uvolnění bariér mezi klienty a personálem i mezi klienty samotnými. Ve zkoumaném domově pro seniory opravdu dochází k uvolnění bariér mezi klienty a pracovníky, tento fakt mi potvrdili všichni dotazovaní klienti i pracovníci. Podle pracovníků se jedná pouze o momentální změnu. Canisterapeut neví, jaké vztahy mají klienti s personálem, když není v domově pro seniory, nicméně se na jejich vztahu snaží pracovat například požadavky na vzájemnou domluvu. Vztahy mezi samotnými klienty canisterapie v daném domově pro seniory zlepšuje méně, podle tázaných klientů vůbec ne, podle pracovníků mírně ano, jedná se vždy pouze o chvilkovou záležitost. Největších změn v této oblasti si všímá canisterapeut při svém odchodu, kdy spolu klienti o uplynulé canisterapii hovoří. Na zlepšování vztahů mezi klienty se canisterapeut snaží pracovat především pomocí skupinových aktivit, ty ale nejsou možné uskutečňovat u nemobilních klientů, u kterých canisterapie probíhá přímo v pokoji klienta.

Průběh výzkumu

Průběh tohoto výzkumu byl poměrně hladký bez vážných komplikací, nicméně jako v každém výzkumu se zde drobné problémy vyskytly.

V části výzkumu zabývající se vlivem vlastnictví psa na kvalitu života seniora se vyskytl pouze jeden problém a to, že jeden respondent si během zkoumání problému rozmyslel svoji účast ve výzkumu. Podařilo se mi nahradit respondenta jiným respondentem, který také splňoval všechna potřebná kritéria. Další, i když už mírnější překážkou byla nervozita a strach z nedostatečných znalostí respondentů. Nervozitu jsme spolu řešili tím, že si respondent měl možnost vybrat místo, které mu je nejpříjemnější a tak jsme rozhovory

vykonávali například v kavárnách, na procházkách nebo na zahradě respondenta. Abych respondenty zbavila ostychu, tak jsme si spolu před zahájením rozhovoru pouze povídali o tom, o čem bude výzkum a na co se budu ptát, také jsem je ujistila, že v tomto rozhovoru neexistuje špatná odpověď a otázky budou vždy položeny tak, aby jim porozuměli. Aby se respondenti zbavili ostychu z nahrávacího zařízení, tak jsem rozhovor začínala otázkami, jako například jaké mají respondenti kromě psa koníčky a podobně. V této části rozhovoru se respondenti uvolnili a ujistili se, že se opravdu nejedná o nic složitého a dále odpovídali již s větší jistotou.

Při provádění rozhovorů v druhé linii výzkumu, zabývající se vlivem odborníkem řízené canisterapie na kvalitu života, trpěli pracovníci i canisterapeut mírnou nervozitou a strachem z toho, že nebudou umět odpovědět na kladené otázky. Nejednalo se však o jev takové míry, jako u seniorů žijících v domácnosti.

4. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo popsat vliv canisterapie na kvalitu života seniora. Tento cíl jsem rozdělila na tři dílčí cíle a to, popsat jak ovlivňuje kvalitu života seniora neřízená canisterapie, tedy vlastnictví psa a jak působí odborníkem (canisterapeutem) řízená canisterapie. U těchto dílčích cílů jsem se zabývala vlivem na psychickou, sociální a fyzickou oblast života seniorů.

V teoretické části jsem popsala, jak může canisterapie působit na člověka. V této části hodnotím jako nejpřínosnější zdroj informací publikaci od Markéty Stančíkové a Jitky Šabatové - Canisterapie v teorii a praxi: sborník her a pomůcek pro praktickou realizaci canisterapie u různých cílových skupin. Dále v teoretické části byly popsány například pojmy senior, kvalita života a sociální služba.

Praktickou část jsem rozdělila na dvě linie. První linie se zabývala vlivem neřízené canisterapie na kvalitu života a druhá linie se zabývala vlivem odborníkem řízené canisterapie na kvalitu života seniora. Ke svému výzkumu jsem využila kvalitativní metody výzkumu interview a pozorování.

V první linii jsem vedla rozhovory přímo se seniory a poté s příbuznými seniorů. Během zkoumání této linie jsem zjistila, že neformální canisterapie ovlivňuje ve velké míře všechny tři oblasti seniorova života podobnou mírou. Pes seniorovi dokáže zlepšit náladu, zbavit ho pocitu samoty, zajistit vyšší míru pohybu, pomoci s navázáním přátelských vztahů se sousedy nebo s jinými lidmi, se kterými se alespoň od vidění zná. Také jsem zjistila, že to zda senior žije ve městě či na vesnici vliv canisterapie ve velké míře neovlivňuje, protože i když respondenti z vesnice vlastní zahradu, tak chodí se psem na procházky. Jediná oblast, která se odlišuje u lidí z vesnice a od lidí ve městech je seznamování s cizími lidmi, protože lidé na vesnici se už většinou znají z dřívějška, nicméně i zde pes seniorům pomáhá budovat přátelské vztahy.

Neřízená canisterapie ovlivňuje seniora ve větší míře než řízená, pravděpodobně kvůli častějšímu kontaktu se psem. Vlastnictví psa ovlivňuje jak, psychický, fyzický tak i sociální stav v podobné míře, samozřejmě míra ovlivnění je individuální. U psychického stavu seniorů pes přináší zlepšení nálady, ale také dělá seniorovi společníka a vyplní mu prázdný den. Pes seniorům pomáhá i ke zlepšení jejich fyzického stavu, a to především zvýšením množství pohybu. V sociální oblasti pes seniorů ve velké míře neusnadňuje navazování kontaktů s úplně cizími lidmi, nicméně příznivě působí na budování přátelských vztahů.

Výzkum jsem doplnila osobní případovou studií, kterou jsem zpracovala o seniorce, kterou znám dlouhou dobu. Zнала jsem ji již před pořízením psa, a tak jsem si sama mohla všimnout rozdílů, které po pořízení psa nastaly. K této případové studii jsem využila pozorování a rozhovory přímo se seniorkou i její dcerou. Tento případ je oproti většině zpracovaných případů zvláštní v tom, že pes zde nebyl pořízen záměrně, ale byl zděděný. V tomto případě se jedná o poměrně vitální ženu, která neměla žádné problémy spojené s odchodem do důchodu, nicméně i zde má péče o psa příznivé účinky a to především v sociální oblasti života seniorky.

V druhé linii jsem vedla rozhovory s klienty a pracovníky domova pro seniory, výzkum jsem také doplnila rozhovorem s canisterapeutkou, která se věnuje canisterapii se seniory. Pracovníci i canisterapeut trpěli mírnou nervozitou a strachem z toho, že nebudou umět odpovědět na kladené otázky, nicméně se nejednalo o jev takové míry, jako u seniorů žijících v domácnosti. Mírnou překážkou během této fáze výzkumu bylo to, že někteří klienti domova pro seniory trpí mírnou formou demence, a tak si některé záležitosti hůře vybavovali. Během zkoumání vlivu canisterapie na seniora jsem došla ke zjištění, že řízené canisterapeutické aktivity sice s sebou nesou zlepšení seniorova stavu v oblasti psychické, kdy seniorům návštěva canisterapeutického týmu zlepší náladu, ale se jedná pouze o krátkodobý efekt. Ve velké míře také canisterapie v domově pro seniory ovlivňuje sociální oblast klientova života, kdy nejvíce působí na vztahy klientů s pracovníky, avšak se většinou bohužel jedná pouze o krátkodobý efekt. Přestože canisterapie obsahuje i fyzické činnosti, tak efekt v této oblasti je prakticky nulový.

Na závěr byla do bakalářské práce zařazena diskuze. V diskuzi se nachází shrnutí výzkumu i prolnutí informací uvedených v teoretické části se zjištěními plynoucí z výzkumu v praktické části této bakalářské práce.

Větší vliv na kvalitu života seniora spatřuji v neformální canisterapii, protože je senior se psem neustále v kontaktu, a tak je vliv spíše dlouhodobého rázu. Pokud je senior se psem u řízené canisterapie v kontaktu pouze jednou za dva týdny, tak canisterapie pravděpodobně nemá takový účinek, který by mohla mít, pokud by trávil senior se zvířetem větší množství času a přebíral za něj v rámci svých možností částečnou zodpovědnost. Bohužel je na území České republiky pouze malé množství canisterapeutů, kteří se věnují canisterapii u seniorů. Tento problém by mohl řešit zaměstnanec domova pro seniory, který by vlastnil psa a s ním skládal canisterapeutické zkoušky a docházel s pracovníkem do domova pro seniory. Klienti by tak mohli být častěji v kontaktu se psem, popřípadě převzít částečnou odpovědnost za zvíře. I když existují domovy pro seniory, kde toto funguje, tak je tato možnost velice náročná

pro zvíře i pro personál, který má zvíře na starost.

Osobně bych považovala v budoucnu za vhodné udělat výzkum, který by zahrnoval více respondentů a srovnání poznatků z více domovů pro seniory, ideální by bylo, kdyby alespoň jeden z domovů pro seniory fungoval i se zvířaty.

Téma této bakalářské práce pro mne bylo velice zajímavé a přínosné. Dle mého názoru by mohla práce přinést přínos i některým neziskovým organizacím. Jedná se například o domovy pro seniory. Poznatky získané výzkumem v této bakalářské práci mohou dále využít neziskové organizace věnující se aktivizaci seniorů, ale také psí útulky, které by se mohli při snaze umístování psů zaměřit na skupinu seniorů, protože toto umístění by přineslo přínos oběma zúčastněným stranám. V neposlední řadě by mohli výsledky získané tímto výzkumem využít, například studenti, pracovníci v sociálních službách ale i senioři žijící ve vlastních domácnostech, či jejich příbuzní.

5. Seznam literatury a pramenů

- ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.
- DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.
- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.
- FUNK, Karel. *Provázení stáří a umíráním, aneb, O prolínání obou světů*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2014, 319 s. Adam a Eva. ISBN 978-80-87580-70-7
- GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-80-7367-879-1.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931796.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- KLEVETOVÁ, Dana a Irena DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2169-9.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-80-7367-568-4.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3604-4.
- *Kvalita života ve stáří: národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008, 55 s. ISBN 978-80-86878-65-2.
- MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních [sic] zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3148-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011, 194 s. ISBN 978-80-262-0041-3.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.
- ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Vyd. v češtině 1. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda, 2007, 173 s. ISBN 978-80-209-0356-3.

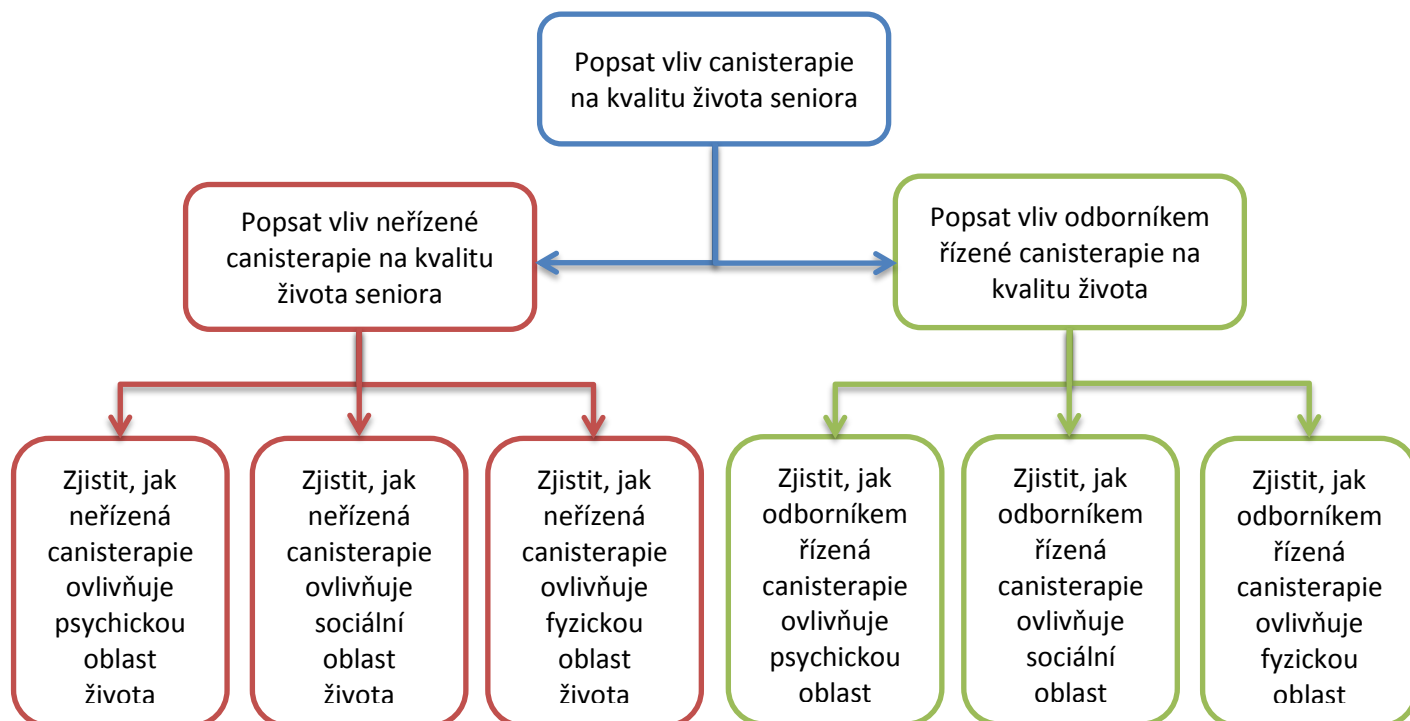
- POKORNÁ, Andrea. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada, 2010. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3271-8.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- STANČÍKOVÁ, Markéta a Jitka ŠABATOVÁ. *Canisterapie v teorii a praxi: sborník her a pomůcek pro praktickou realizaci canisterapie u různých cílových skupin*. Ve Vyškově: Sdružení Piafa, 2012. ISBN 978-80-87731-00-0.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.
- VESELOVSKÝ, Zdeněk. *Člověk a zvíře*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0756-3.

Internetové zdroje:

- *Online katalog sociálních služeb Pardubického kraje*. [online]. 2011 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.socialnisluzbypk.cz/>
- *Canisterapie aneb terapie za pomoci psů. Pomocné tlapky- Canisterapie* [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Bílá kniha v sociálních službách* [online]. Praha, únor 2003 [cit. 2015-08-12]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/736/bila_kniha.pdf.
- *SCS. ABZ.CZ: slovník cizích slov* [online]. 2017 [cit. 2017-06-12]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kvalita-zivota>
- *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů*, in: *Sbírka zákonů České republiky* [online], 2006, dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

6. Přílohy

Příloha I: Schéma výzkumných cílů

Příloha II: Otázky pro seniora žijícího ve své domácnosti

Úvodní otázky	
Jakým způsobem jste ke psovi přišel?	
Máte i jiné koníčky?	
Hlavní otázky	
psychická oblast	Jak pes ovlivňuje váš psychický stav?
	Kolik času se psem denně trávíte?
	Jak a kde trávíte tento čas?
	Co pro Vás váš pes znamená?
	Jak se po pořízení psa změnil váš denní režim?
fyzická oblast	Jak se po pořízení psa změnila vaše fyzická kondice?
	Jak se po pořízení psa změnila funkce vašeho imunitního systému?
	Jak se po pořízení psa změnili vaše stravovací návyky?
	Trávíte více času pohybem než dříve?
sociální oblast	Jak vám pes pomáhá při seznamování, nebo kontaktem s cizími lidmi?
	Jak vám pes pomáhá při budování přátelských vztahů?
	Kdo vám pomáhá při péči o psa?
Ukončovací otázky	
Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?	
Chtěl byste se na něco zeptat vy?	

Příloha III: Otázky pro příbuzného seniora

Úvodní otázky	
Jak senior přišel ke svému psovi?	
Kolik času se psem tráví?	
Hlavní otázky	
psychická oblast	Jaký má pes vliv na psychický stav seniora?
	Kolik času se psem senior tráví?
	Jaké aktivity se psem senior podniká?
	Co pro seniora pes znamená?
fyzická oblast	Jaký má pes vliv na fyzickou zdatnost respondenta?
	Jaké nastaly po pořízení psa změny funkce imunitního systému seniora?
	Má senior více pohybu než dříve?
	Jak se po pořízení psa změnilo seniorovi stravovací návyky?
sociální oblast	Jak pomáhá pes seniorovi s kontaktem s cizími lidmi?
	Jak pes pomáhá seniorovi budovat přátelské vztahy?
	Jak se psem seniorovi pomáháte?
Ukončovací otázky	
Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?	
Chtěl byste se na něco zeptat vy?	

Příloha IV: Otázky pro pracovníka domova pro seniory

Úvodní otázky	
Jak často dochází canisterapeut do zařízení?	
Jak canisterapie v zařízení probíhá?	
Hlavní otázky	
psychická oblast	Jaká nálada u klientů převládá před příchodem canisterapeutického týmu?
	Jaká nálada u klientů převládá po odchodu canisterapeutického týmu?
	Jak canisterapie ovlivňuje psychický stav klientů domova pro seniory?
	Co pro seniora pes znamená?
fyzická oblast	Jaké fyzické činnosti zahrnuje canisterapie v tomto domově pro seniory?
	Jak canisterapie ovlivňuje fyzický stav klientů domova pro seniory?
	Zlepšila se po canisterapii klientova sebeobsluha?
sociální oblast	Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy mezi klienty?
	Jak se vlivem canisterapie zlepšují vztahy klientů s pracovníky?
Ukončovací otázky	
Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?	
Chtěl byste se na něco zeptat vy?	

Příloha V: Otázky pro klienta domova pro seniory

Úvodní otázky	
Kolik je vám let?	
Jak často vás canisterapeutický tým navštěvuje?	
Jak canisterapie probíhá?	
Hlavní otázky	
psychická oblast	Jaké máte pocity před začátkem canisterapie?
	Jaké máte pocity po ukončení canisterapie?
	Jak ovlivňuje canisterapie váš názor na toto zařízení?
fyzická oblast	Jaké fyzické činnosti canisterapie zahrnuje?
	Vliv canisterapie na kvalitu života seniora
sociální oblast	Jak canisterapie pomáhá s kontaktem s ostatními klienty?
	Jak canisterapie pomáhá s kontaktem s pracovníky zařízení?
Ukončovací otázky	
Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?	
Chtěl byste se na něco zeptat vy?	

Příloha VI: Otázky pro canisterapeuta

Úvodní otázky	
Co Vás přivedlo na myšlenku věnovat se canisterapii?	
Jak často docházíte do zařízení?	
Jak canisterapie probíhá?	
Setkal jste se někdy se zpětnou vazbou například ze strany rodiny?	
Hlavní otázky	
psychická oblast	Jaká je nálada v zařízení, když do něj přicházíte?
	Jaká je nálada v zařízení, když z něj odcházíte?
	Jakých psychických změn jste si u klientů, během canisterapie všiml?
fyzická oblast	Jaké fyzické činnosti klienta canisterapie obsahuje?
	Jak se vlivem canisterapie mění fyzický stav klientů?
sociální oblast	Jak se díky canisterapii rozvíjí vztahy a komunikace mezi klienty?
	Jaký personál se canisterapie účastní?
	Jak se díky canisterapii rozvíjí vztahy a komunikace mezi klienty a personálem?
Ukončovací otázky	
Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?	
Chtěl byste se na něco zeptat vy?	